

Samenvatting & verslag

Elke dag beter

24-uursbijeenkomst Zorg voor de Jeugd

Inhoudsopgave

Samenvatting: hartenkreten van de deelnemers	3
Dag 1 - Bouwstenen voor een lerend jeugdstelsel	5
Welkom en inleiding	6
Groeimindset: hoe leer je leren?	7
Het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd	7
Conceptondersteuningsagenda Zorg voor de Jeugd 2019	8
Elke dag beter. Moeten, kunnen, willen, durven	9
De ondersteuningsagenda vanuit het kindperspectief	9
De beweging van nul	10
Moeten, kunnen, willen, durven: interviews	11
Moeten, kunnen, willen, durven: persoonlijke ambitie in groepsverband	13
Werken met de ontwikkelcirkel	15
Toelichting op de ontwikkelcirkel	15
Systematiseren van grootschalig luisteren in Enschede	16
Jeugdhulp verbeteren op basis van kennis en wetenschap	17
Innoveren?	18
Carrièrelang opleiden	19
Dag 2 – Bouwen aan een lerend jeugdstelsel	21
Start	22
Gedetailleerde versus dynamische complexiteit	22
Bouwen aan een lerend jeugdstelsel op basis van de ondersteuningsagenda	24
Opbrengsten van de werkgroepen en sluiting	25
Groep 1: Versterken van preventie en vroegsignalering	25
Groep 2: Verbeteren van vroegsignalering en triage: specialistische kennis in de wijk, ook bij onveiligheid	26
Groep 3: Verbeteren van vroegsignalering en triage: specialistische kennis in de wijk, ook bij onveiligheid	26
Groep 4: Voorkomen uithuisplaatsingen door versterking van gezinnen en hun omgeving	27
Groep 5: Voorkomen uithuisplaatsingen door versterking van gezinnen en hun omgeving	28
Groep 6: Doorontwikkeling expertteams	29
Groep 7: Minder gesloten plaatsingen i.c.m. toewerken naar 0 separaties voor jeugdigen	30
Wensenlijstje voor het OZJ	32
Deelnemerslijst	33

Samenvatting: hartenkreten van de deelnemers

Voordat u dit verslag gaat lezen, of daar misschien geen tijd voor heeft, willen we met u de belangrijkste inzichten delen die de deelnemers van de 24-uursbijeenkomst hebben meegegeven aan de stuurgroep en het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd. Wat zijn de vragen waar we ons mee bezig moeten houden? Hoe gaan we nu echt het verschil maken met het programma Zorg voor de Jeugd? Niet alleen als jeugdinstelling, maar ook wij, bezielde individuen? Hoe kunnen we nu vervolgstappen zetten met elkaar waar de ouders en jeugdigen echt beter van gaan worden?

Wanneer is het goed genoeg?

Elke dag beter willen worden is een mooie ambitie, maar wanneer is het goed genoeg? Zowel voor professionals als voor ouders en jeugdigen. Kunnen we dit inzichtelijk maken en leren van de plekken in het land waar we al goed genoeg zijn? Wat weten we wat werkt en wat weten we dat niet werkt (en waar we dus mee moeten stoppen). Het is voor cliënten frustrerend dat op de ene plek in Nederland wel goede zorg wordt geboden en dat het niet kan in een andere regio. Als we niet definiëren wat goed genoeg is of wanneer de basis op orde is dan doen we het dus nooit goed genoeg en kunnen we nooit ergens tevreden over zijn en een groen vinkje zetten. Laten we hier versneld stappen op zetten met elkaar!

Hoe versterken we het opgroei-klimaat zodat ouders en kinderen beter ondersteund worden bij opvoedvragen en beginnende problematiek?

Zorg voor jeugd is ook een maatschappelijke opgave. Dat dreigt nog weleens ondergesneeuwd te raken door alle aandacht voor de specialistische jeugdhulp. Hoe versterken we het opgroei-klimaat? Moeten we niet meer gaan inzetten op het bevorderen van beschermende factoren in plaats van opvoedvragen te benaderen als een probleem?

Deze situatie vraagt om een aanpak die zich niet beperkt tot de jeugdhulp maar waarin we samen optrekken met andere partijen die een rol spelen in het leven van kinderen. Denk bijvoorbeeld aan het beter toerusten van leerkrachten en pedagogisch medewerkers op de kinderopvang, zodat zij alledaagse opvoed- en opgroevragen kunnen pareren en beginnende problemen bijsturen. Het vraagt ook om een weloverwogen inzet op preventie en vroegsignalering als onlosmakelijk onderdeel van integraal beleid. En om interventies vanuit de jeugdhulp die bijdragen aan schoolsucces, wat een belangrijke beschermende factor is.

Hoe versterken we het wijkgericht werken om beter te kunnen doen wat nodig is?

Het wijkgericht werken is bedoeld om de preventieve en oplossende kracht van de samenleving en basisvoorzieningen te vergroten en specialistische jeugdhulp zoveel mogelijk in de nabijheid daarvan in te zetten. Lokale teams vervullen daarin een belangrijke rol. Dat is althans de ambitie. In de praktijk zien we heel verschillende teams met verschillende opdrachten en een andere focus. Dat is niet verwonderlijk, het gaat immers om een relatief nieuwe ontwikkeling en de effectiviteit van de verschillende vormen van lokale teams moet zich nog uitkristalliseren.

Of generalisten en specialisten elkaar in de komende jaren beter weten te vinden is bepalend voor het slagen van de transformatie. Oplossingen vinden in de leefwereld van kind en gezin vraagt een betrokkenheid van de specialist in aansluiting op of ter versterking van de generalist in de wijk. Tijdens de 24-uursbijeenkomst is gebleken dat er verschillende opvattingen zijn over wetenschappelijke praktijken die passend zijn voor generalist en specialist. Dit vraagt om nadere uitdieping.

Kunnen we het stelsel ook vrijdagmiddagproof krijgen?

Soms proberen we het systeem teveel te verbeteren vanuit 'een koel hoofd': rustig achteraf evaluerend en bedenkend hoe het eigenlijk zou moeten. We zouden een manier moeten vinden om met elkaar te oefenen in de 'vrijdagmiddag' crisissituaties. Dit zijn situaties waarin het systeem juist een 'heet hoofd' krijgt: hoe doorstaan we de stresstest, zodat we niet meer kiezen voor schijnveiligheid, maar direct voor lange termijnontwikkeling en perspectief. Het gaat ook om de vraag hoe ons veld omgaat met risico's; dat die er altijd zullen zijn, hoe we die zorgvuldig afwegen maar nooit helemaal kunnen uitsluiten. Maar dat het nóg erger is als we schijnveiligheid gaan creëren en daarmee dus eigenlijk slechte zorg leveren.

Wie is nu van wat in een gedecentraliseerd stelsel?

Waar agenderen we de vraagstukken waar we ons zorgen over maken? Eén van de onderhoudende factoren van de soms te grote onzekerheid bij professionals en aanbieders zit in de onzekerheid die men ervaart ten opzichte van de verschillende overheden. Als we ergens kwaliteit willen borgen, versnippering tegen willen gaan, administratieve last willen verminderen, wie kan dan wat doen nu alles gedecentraliseerd is? Kan de overheid daar transparant over zijn? Kunnen jullie ook met goede voorbeelden komen van hoe Den Haag gezamenlijk met gemeentes verantwoordelijkheid neemt voor het stelsel? Het is nu eenmaal zo dat als dit niet lukt er bij de professionals en instelling altijd een parallelproces zal blijven spelen waarin zij ook handelingsverlegen zullen zijn.

Dag 1: Bouwstenen voor een lerend jeugdstelsel

Welkom en inleiding

Door: Marion Smit (voorzitter stuurgroep Zorg voor de Jeugd) en Jan Menting (ambassadeur Zorg voor de Jeugd)

Er zijn nog steeds teveel kinderen en gezinnen met complexe problemen die niet de hulp vinden of krijgen die zij nodig hebben. Dat zien we bijvoorbeeld doordat nog steeds teveel complexe casuïstiek wordt geëscaleerd tot aan de minister. We slagen er als systeem blijkbaar nog niet in om ook voor deze kinderen de hulp te bieden die nodig is. Hoe gaan we het beter doen voor deze kinderen? Dat willen we met elkaar leren. Als individu en als systeem. Hoe maken we dat leren collectief? En wat vraagt dat van ons?

We beleggen anno 2018 een belangrijk escalatiemiddel bij regionale expertteams.¹ Dit was de uitkomst van de 24-uursbijeenkomst in juli 2017.² En inderdaad, we maken stappen met elkaar, maar worden ook belemmerd door zaken als regeldruk, wachtlijsten en een gebrek aan geld. Dit vraagt om aandacht, maar om hieruit te komen moeten we de inhoudelijke opgave voorop blijven stellen. We willen elke dag beter worden: als persoon en als systeem. We vragen iedereen die hier aanwezig is om deze 24-uursbijeenkomst als mede-ambassadeur te verlaten om deze boodschap in de eigen regio verder te brengen.

Afgelopen maart hebben we 24 uur lang met elkaar verkend welke opgaven we de komende drie jaar willen oppakken in het jeugdstelsel. Deze zijn gebundeld en op 16 april 2018 gelanceerd als programma Zorg voor de Jeugd (het WAT). Tijdens deze opvolgende 24-uurs bijeenkomst willen we een verdiepende stap zetten door te verkennen HOE we dit gaan doen op een lerende wijze die leidt tot duurzame transformatie van het jeugdstelsel.

Doelen

- ▶ **Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen**
- ▶ **Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien**
- ▶ **Alle kinderen de kans bieden zich te ontwikkelen**
- ▶ **Kwetsbare jongeren beter op weg helpen zelfstandig te worden**
- ▶ **Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt**
- ▶ **Investeren in vakmanschap**
- ▶ **Jeugdhulp dicht bij het kind**

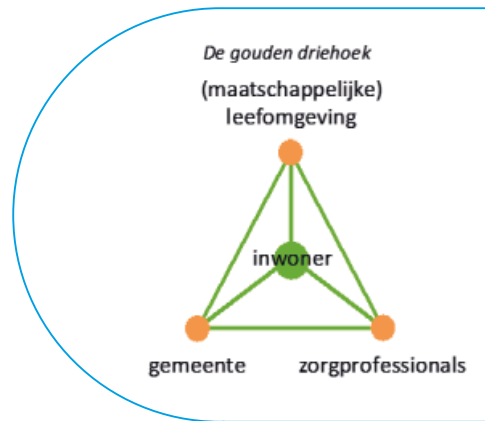
Actieprogramma
Zorg voor de Jeugd
2019-2021

Het programma is geformuleerd als antwoord op de eerste evaluatie van de Jeugdwet. In de geformuleerde opgaven zitten weerbarstige thema's zoals het stoppen met separeren. Om hier als collectief verantwoordelijkheid voor te nemen is er een brede stuurgroep ingericht die vandaag vertegenwoordigd is. De volgende partijen vormen samen de stuurgroep Zorg voor de Jeugd: het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het Ministerie van Justitie en Veiligheid, het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (GGZ Nederland, Jeugdzorg Nederland, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland en Vereniging Orthopedagogische Behandelcentra), de samenwerkende beroepsorganisaties (NVvP, VenVN, LHV, AJN, BPSW, NVO, Bv Jong, LWVP, Federatie Vaktherapie, NIP) en cliëntorganisaties. (MIND, Iederin, PerSaldo).

1 Zie: <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/zorglandschap-jeugdhulp/expertteams-realiseren-passende-zorg>

2 Zie: <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/zorglandschap-jeugdhulp/publicaties/statement-24-uursessie-zorglandschap>

Waarom hebben we hier 24 uur voor nodig? We willen met jullie oefenen hoe we het beter gaan doen. Het zal daarom een andere bijeenkomst zijn dan de vorige keren. Met een andere samenstelling (meer cliënten en professionals, minder bestuurders), een andere agenda en andere vragen. Dit kan ongemakkelijk voelen, maar dat gevoel hoort bij verandering. We zijn na vier jaar transitie nog niet klaar, de transformatie moet nog goed op gang komen, daarom gaan we het ongemak met elkaar aan de komende 24 uur. Samenwerken met nieuwe partijen betekent vaak dat je je eerst door een Babylonische spraakverwarring moet werken. Dat gaan wij ook doen met elkaar.

Het programma is opgebouwd in twee blokken. Op de eerste dag worden de bouwstenen voor een lerend jeugdstelsel geïntroduceerd en gebruiken we een vrij theoretische benadering aan de hand van plenaire presentaties. Op de tweede dag willen we met jullie uitproberen of deze bouwstenen leiden tot antwoorden op de HOE-vraag. Wat we vandaag leren hoeft morgen niet perfect te worden toegepast. Een collectief leerproces aangaan betekent niet dat je het allemaal direct moet kunnen. De opbrengst van deze 24-uursbijeenkomst dient als input voor de werkwijze en agenda van het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (2019-2021).

Groeimindset: hoe leer je leren?

Groeimindset tegenover vaste mindset (5:03 minuten): https://youtu.be/KUWn_TJTrnU

Toelichting door Peter Dijkshoorn (kinder- en jeugdpsychiater, bestuurder Accare en lid OZJ)

Tien jaar geleden besloten we bij Accare dat we niet langer willen separeren. Het moet toch anders kunnen? We gingen deze uitdaging aan met een groeimindset. We hadden niet direct alle antwoorden, maar wel een grote ambitie waar we in geloofden, want internationale vakliteratuur zei dat het kon. In tien jaar tijd zijn we van 400 separaties per jaar naar 5 separaties per jaar gegaan.

Met elke verandering dreig je in een systeemverandering te komen. Het gaat over gebrek aan geld, regie, organisaties. De enige manier om eruit te komen is door vanuit een groeimindset te benoemen wat je steeds beter wil doen. Wat wil je echt bereiken voor kinderen? Wat lukt steeds maar niet, of wat vind je heel naar en moet toch eigenlijk anders kunnen? Niet accepteren dat het moeilijk is, maar kijken hoe het beter kan. Hier gaan we vandaag en morgen tijd aan besteden. We willen beter worden in de zorg voor kinderen die thuis wonen, zodat ze uiteindelijk helemaal niet, of zo kort als mogelijk, in een instelling terecht komen.

Het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (OZJ)

De stuurgroep Zorg voor de Jeugd heeft de vraag gesteld hoe je systematisch tot regionale ondersteuning komt die aansluit bij de behoefte van jeugdregio's. Het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd heeft geconstateerd dat aan de basis van iedere inhoudelijke vraag in het jeugdstelsel vier veranderopgaven ten grondslag liggen die het fundament van een getransformeerd en lerend jeugdstelsel vormen:

1. Ontwikkelen van een lerend jeugdstelsel: elke dag beter
2. Professionaliseren opdrachtgeverschap en opdrachtnemerschap
3. Versterken van wijkgericht werken met de leefwereld als vertrekpunt
4. Oppakken en leren van complexe casuïstiek

Deze 24-uursbijeenkomst staat in het teken van de eerste veranderopgave: de ontwikkeling van een lerend jeugdstelsel en elke dag beter willen worden.

Het ondersteuningsteam (OZJ) brengt de doelen van het programma Zorg voor de Jeugd verder door aan te sluiten bij regionale initiatieven zoals geformuleerd in de 42 regionale transformatieplannen die in een looptijd

van drie jaar, en gevoed door een budget van 108 miljoen euro, door de regio's worden opgepakt.³ Doel: duurzaam transformeren om de jeugdhulp merkbaar en meetbaar steeds beter te maken.

Het OZJ werkt vanuit het principe dat ondersteuning moet leiden tot betere samenwerking in de gouden driehoek rond de inwoner/cliënt: (maatschappelijke) leefomgeving-zorgprofessional-gemeente. Het regionale OZJ-netwerk van regio-ambassadeurs dient een afspiegeling te zijn van deze gouden driehoek.

Om het leren systematisch vorm te geven sluit het ondersteuningsteam aan op de ontwikkelcirkel die in 2017 is opgesteld door een expertteam van de BGZJ.⁴ Dit is een initiatief geweest van brancheorganisaties, professionals en kennisinstituten. De kernboodschap van de ontwikkelcirkel is dat betere jeugdhulp geen lineair proces is van A naar B, maar een circulair proces dat tot duurzame verbetering leidt.

Conceptondersteuningsagenda Zorg voor de Jeugd 2019

De 42 jeugdregio's hebben hun transformatieopgaven geformuleerd in het regionale transformatieplan en gekoppeld aan de zes hoofddoelen van Zorg voor de Jeugd. Het ondersteuningsteam kan regio's helpen om hun doelstellingen te behalen door kennis en ondersteuning naar de regio te brengen, en wil het collectieve leerproces van jeugdregio's ondersteunen door regionale initiatieven te verbinden met andere regio's, kennisinstituten, wetenschap en opleidingsinstituten.

De meest voorkomende transformatiethema's uit de plannen vormen het uitgangspunt voor de conceptondersteuningsagenda Zorg voor de Jeugd 2019:

1. Versterken van het pedagogische leefklimaat in wijken en op school (preventie)
2. Versterken van informele netwerken en basisvoorwaarden (oa inkomen, huisvesting, gezondheid) rond kind en gezin
3. Verbeteren van vroegsignalering en triage: specialistische kennis in de wijk, ook bij onveiligheid
4. Passende hulp ontwikkelen en bieden: hulp in de leefwereld van het kind, ook bij onveiligheid
5. Ondersteunen van kwetsbare jongeren op weg naar jongvolwassenheid
6. Voorkomen uithuisplaatsingen door versterking van gezinnen en hun omgeving
7. Versterken van kleinschalige, gezinsgerichte voorzieningen
8. Verminderen overplaatsingen i.c.m. doorontwikkeling expertteams
9. Minder gesloten plaatsingen i.c.m. toewerken naar 0 separaties voor jeugdigen
10. Ontrafelen en oplossen van schadelijke wachttijden

Reacties en vragen uit de zaal:

- Kunnen we ook tonen en volgen wat we al bereikt hebben op deze thema's?
- Wordt er wetenschappelijk getoetst of dit de opgaven zijn die echt gaan leiden tot betere zorg voor kinderen?
- Is dit het beste vertrekpunt voor een lerend jeugdstelsel?
- De thema's moeten niet gaan over wat we willen stoppen of voorkomen, maar juist over wat we willen bereiken voor kinderen. Wat gaan we voor ze mogelijk maken? Denk aan: gezond opgroeien, meedoen, gehoord worden, op tijd de hulp ontvangen die nodig is, etc. Waar willen we echt beter in worden?
- Graag stelselbreed meer aandacht voor versterking van preventie en hulp in de wijk en de rol die andere maatschappelijke partners daarin hebben (partners in de wijk, zoals scholen en de huisarts)

³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2018/06/13/spelregels-transformatiefonds>

⁴ <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/zorglandschap-jeugdhulp/publicaties/visiedocument-passende-zorg-en-behandeling-voor-jeugdigen>

Elke dag beter. Moeten, kunnen, willen, durven

De ondersteuningsagenda vanuit het kindperspectief

De ondersteuningsagenda toont tien opgaven zoals geformuleerd vanuit de systeemwereld, maar wat mogen kinderen concreet van ons verwachten? Tot welke verandering moet ondersteuning op deze tien thema's gaan leiden vanuit het perspectief van jeugdigen? Het OZJ heeft een eerste oefening gedaan en vraagt de deelnemers (met name de cliëntvertegenwoordigers) om hierop te reflecteren.

1. Zie mij als ik klem zit en help mij
2. Zorg dat ik in één keer op de goede plek kom als het niet goed met me gaat
3. Zorg voor hulp die wérkt en bij mij past
4. Zorg voor iemand die altijd dicht bij mij staat, iemand die ik vertrouw
5. Laat me niet onnodig wachten en zorg dat ik tussentijds geholpen word
6. Ik wil gewoon een thuis
7. Laat me niet opgroeien in een instelling als dit niet goed voor mij is
8. Sluit me nooit op, zoek een andere weg om met mij om te gaan
9. Help me op eigen benen te staan zodat ik zelfstandig verder kan gaan
10. Help me ook als mijn situatie ingewikkeld is en leer ervan voor andere kinderen

Reacties en vragen uit de zaal:

- Wie bepaalt of zorg passend is? Ik of de professional? De gemeente? Als cliënt ben je kwetsbaar en kun je het zelf vaak niet goed inschatten.
- De zorgbehoefte van een cliënt verandert vaak tijdens de wachttijd. Mogelijkheden tot hulp in de omgeving van jeugdigen zelf komen vaak te weinig aan de orde. Ondersteun bij het komen tot een goede keuze en afweging van hulpmogelijkheden. Gezinnen kunnen vaak het probleem niet alleen dragen, er is meer ondersteuning nodig bij het opvoeden.
- We vragen aandacht voor zaken die niet voorbijgaan, maar levenslang en levensbreed zijn.
- De nazorg verdwijnt vaak uit beeld, terwijl die zo belangrijk is na de behandeling, juist om de behandeling te laten slagen. Zorg voor een hulpverlener met wie het klikt.
- Wachttijden gaan we niet volledig oplossen, dus het is ook de uitdaging om er anders mee om te gaan. Nu teveel sturing op wachttijden vanuit louter het perspectief van aanbieder, maar het vraagt om een regionale aanpak. Het effect bezien op kinderen die door de keten lopen.
- Het kind centraal stellen, betekent ook de ballast bij het kind leggen. Vaak moet de onderwijzer, de ouder, de buurman geholpen worden. Dit is het versterken van informele netwerken.
- Als cliënt wil je weten wat de bedoeling is van de hulp die je ontvangt, waarom je die ontvangt en wat er daarna gaat gebeuren
- Informele netwerken zijn soms volledig uitgeblust. Ook het netwerk om die mensen heen moet versterkt worden. Mensen die dichtbij staan, kunnen het vaak niet meer aan.
- Benader alle tien de thema's vanuit een gelijk IK-perspectief
- Kinderen formuleren andere doelen. Ze willen vriendjes hebben, leuke dingen doen, etc.
- Qua doelgroep is het nu teveel gericht op de jeugdzorg, en minder op jeugd-GGZ, langdurige zorg, LVB. Sommige kinderen kunnen niet op eigen benen staan. Herformuleren in de ondersteuningsagenda.
- Wat verstaan jullie onder cliënten? Zijn dat ook ouders, vertrouwenspersonen, ervaringsdeskundigen?
- De conceptondersteuningsagenda wordt 23 november 2018 voorgelegd aan de stuurgroep Zorg voor de Jeugd inclusief al jullie op- en aanmerkingen. De stuurgroep stelt tijdens de vergadering van 6 december de definitieve ondersteuningsagenda vast voor 2019.

Het ondersteuningsteam bespreekt met cliëntvertegenwoordigers hoe we binnen het programma het perspectief vanuit de leefwereld van kind en gezin vast blijven houden, zodat we niet verzanden in het systeem dat op het systeem reflecteert.

De beweging van nul

Toelichting door Hilde Tempel, psycholoog en inhoudelijk regiomanager bij Accare.

Drie jaar geleden ben ik betrokken geraakt bij een initiatief uit regio Flevoland op basis van de vraag: willen jullie, aanbieders, met ons nadenken over de herinrichting van het zorglandschap? Er was te weinig passend aanbod in de leefomgeving van de jeugdige, het zorglandschap zat op slot, en er waren gemiddeld veel uit-huisplaatsingen. We hebben toen een doelstelling geformuleerd: het gezamenlijk ontwikkelen van een duurzaam zorglandschap, waarbij gezinsgerichte en vraaggerichte zorg de belangrijkste principes zijn en de zorg aan kinderen bij voorkeur wordt geboden in de leefomgeving van het kind en zijn of haar gezin. En bij voorkeur met bewezen effectieve interventies.

Hogeschool Windesheim is hierbij aangehaakt en vanuit de actionlearning gedachte zijn we een onderzoek gestart. Eén van de projectgroepen ging over de afbouw van de 24-uurszorg. Een groepje "omdenkers" heeft vijf residentiële instellingen bezocht en is samen met de verantwoordelijke gedragswetenschapper dossiers gaan bestuderen. Vraag: hoe komen we zo snel mogelijk tot uitstroom van jeugdigen uit de 24-uurszorg? Wat zijn bevorderende en belemmerende factoren? Hoe kunnen we gaan leren?⁵

En, wat hebben we geleerd? Als gedachte-exercitie hebben we onszelf steeds de vraag gesteld: tot welke oplossing zouden we komen voor deze jeugdigen als er geen 24-uurs zorgaanbod beschikbaar was? De organisaties die mee hebben gedaan en de bevindingen van het onderzoek verspreid hebben binnen hun organisaties laten de grootste verandering zien. Daar zijn veranderingen in procedures en werkwijze ingezet ten aanzien van de instroom van nieuwe cliënten. Daar wordt het gezin meer betrokken.

In Flevoland heeft het ook geleid tot een gezamenlijke doelstelling, namelijk, komen tot een beddenreductie van 50%. Het werken met gedragswetenschappers leverde veel nieuwe benaderingswijzen op, maar we hadden ook slapeloze nachten. We kwamen veel heftige verhalen tegen in de dossiers en we vroegen ons af hoe het toch zover heeft kunnen komen. Bijvoorbeeld, een jongen van 15 uit Syrië die in korte periode in 11 instellingen terecht was gekomen. Niemand kon ons vertellen hoe dit kwam. Wat was er gebeurd op de groepen? Is er een link met een traumatische ervaring? Niemand wist het. De bevindingen die we opdeden in het project met het omdenken over de afbouw van 24-uurszorg hebben gemaakt dat we dieper op de materie in wilden gaan.

Wat weten we al uit eerder onderzoek over wat werkt bij behandeling in de 24-uurszorg? We weten dat residentiële plaatsing traumatiserend kan zijn, dat probleemgedrag wordt overgenomen, dat jeugdigen initiatief verliezen. Wat weten we over wat wel werkt: het gezin actief betrekken zorgt voor een groter effect van de behandeling evenals het bieden van een cognitief-gedragstherapeutische therapie. En dat het maken van een verklarende analyse of holistische theorie helpt om richting te geven aan de interventies die je gaat inzetten.

In de 32 onderzochte dossiers vonden we één verklarende analyse terug. 19 jeugdigen kregen therapie, sommige jeugdigen kregen meerdere vormen van therapie tegelijkertijd, 24 therapievormen in totaal (dubbelingen). Daarvan waren slechts vier therapievormen volgens de richtlijnen passend bij de beschreven problematiek en bewezen effectief. Twee keer CGT (cognitieve gedragstherapie) en twee keer EMDR. Andere vormen waren volgens de richtlijnen niet passend. Bij deze 32 dossiers werd het gezin slechts 7 keer actief betrokken.

Kunnen we hiervan leren?

In Flevoland is een lerende beweging gestart op basis van deze resultaten. Hoe kunnen we de krachten bundelen om dit beter te gaan doen? Vervolgens ben ik betrokken geraakt bij een ander initiatief. Professionals/vakidioten hebben het initiatief genomen om elkaar te inspireren en kennis beter te delen. We willen dit initiatief breder uitdragen richting jeugdregio's en zo een bijdrage leveren aan de kwaliteit van zorg, onze kennis verspreiden en ambities stellen.

We willen zowel stippen op de maan formuleren die ons richting geven (bv. 0 kinderen die tegen de wil van ouders en kind uit huis geplaatst worden, of 0 kinderen/jongeren die zich suïcideren, 0 behandelingen zonder een goede doelstelling te formuleren, 0 kinderen die zijn opgenomen zonder te weten waarom, 0 behandelingen voordat er een verklarende analyse is gemaakt) als ook doelen waarvan we vinden dat die snel moeten zijn

5 Zie: https://www.windesheim.nl/~media/files/windesheim/research-publications/eindrapportage_uitstroom_24uurszorg.pdf

bereikt (bv 0 kinderen en jongeren in eenzame afzondering, 0 tijdschrijven door jeugdhulpprofessionals en 0 kinderen met autisme die pas op hun 8e ontdekt worden).

We noemen dit "de beweging van nul". Doen jullie mee met de beweging van nul?

Reacties en vragen uit de zaal:

- Een mooi initiatief, ambitie is immers bepalend voor het bereiken van je doelen
- We weten al zoveel, maar het wordt niet in de praktijk gebracht. Hoe krijgen we het voor elkaar, ook in de 10 ondersteuningsonderwerpen, dat we gaan handelen op basis van kennis?
- Onderken de diepliggende hobbels van het ongemak. Kennis, leren, het klinkt positief, maar we pakken er onvoldoende op door. Welke lagen belemmeren ons hierin? Waarom is het ongemakkelijk om dit te doen?
- Leg de klemtoon op de beweging en niet op de nul. Er is niet één antwoord. Ieder gezin is complex, we begrijpen onszelf ook niet. We zijn zoekende. Waar functioneert het niet, waar functioneert het wel?
- Positief over de oproep om meer kennis en kunde toe te passen, maar erken ook de complexiteit. We hebben veel gezien van wat we niet kunnen "maken", wat niet te repareren valt. Soms zijn we bezig met problematieken waar we helemaal geen antwoord op kunnen bieden vanuit ons vakgebied. Vechtscheidingen, armoede. Het vraagt ook om kijken met een niet-jeugdhulpbril naar oplossingen, anders doe je kinderen tekort.

Reactie Hilde Tempel: daarom is het starten op basis van een goede analyse zo belangrijk en het erkennen wat je (nog) niet kan.

Moeten, kunnen, willen, durven: interviews

We hebben net kennism gemaakt met de beweging van 0. Dit gaat over elke dag beter willen worden. We vragen vier mensen naar voren (gemeente, wetenschapper, professional en cliënt) om de volgende vragen voor te leggen:

1. Wat vinden jullie vanuit jullie perspectief wat we écht MOETEN oppakken als we samen elke dag beter willen worden?
2. Wat KUNNEN we al?
3. Waarin zou jij elke dag beter WILLEN worden?
4. Wat zou je willen DURVEN, om elke dag beter te worden?

Christine Pollmann (gemeente

Amsterdam): Het is een spannende periode met in onze regio een grote overbesteding op jeugdhulp. De regio heeft een goede traditie van samenwerking en innovatie, maar hoe lang houdt dit stand wanneer het financieel spannend wordt? Wanneer het budget opdroogt en het tekort oploopt, zie je een ander beeld ontstaan. Minder zorgaanbod, het aankondigen van opnamestops, wachtlijsten, het risico bij de gemeente leggen. Maar weinig beweging om andere arrangementen te bedenken die meer nabij het gezin en in die zin lichter van aard zijn. Het credo doen wat nodig is, lijkt te verworden tot maximale zorg verlenen.

Dat is niet alleen zorgelijk voor het budget, het is ook het in stand houden van een trend die in de samenleving gaande is, waarin de roep om specialistische zorg eerder regel dan uitzondering is. Transformeren moeten we juist doen als er

geen geld is. We KUNNEN niet alleen maar transformeren als er extra budget voor wordt vrijgemaakt.

Wat we willen als gemeente is dat we met elkaar nog steeds of opnieuw DURVEN. Aanbieders en gemeenten samen. Met alleen de inzet van extra geld voor een specifiek zwaardere groep jeugdigen. Maar zeker niet voor het merendeel van de kinderen waarbij andersoortige oplossingen niet alleen beter en dichter bij thuis, maar ook goedkoper zijn en veel meer gericht op ondersteuning van de volwassenenproblematiek.

Jan-Kees Helderman (Radboud Universiteit Nijmegen): vier jaar geleden ben ik als bestuurskundige begonnen met onderzoek naar de transformatie van de jeugdhulp en we begonnen ons onderzoek in wijkteams op basis van geanonimiseerde casussen. In de wijkteams kwamen verschillende disciplines bijeen die moesten leren samenwerken. Ze waren feitelijk bezig om met elkaar een nieuw primair proces te ontwikkelen. Dat ging binnen die teams best goed. Maar er werd niet systematisch geleerd van casuïstiek tussen de teams, noch met ketenpartners, en ook niet met de gemeente. Dat is zorgelijk en belemmert de transformatie en bovendien dreigt situationele gelijkheid in het sociaal domein zo te eroderen tot situationele willekeur.

We MOETEN in de jeugdhulp dus nog altijd 'de basis op orde' krijgen en benoemen wat dat is. Dit staat ook in de spelregels voor de 42 transformatieplannen, maar wat behelst dat nu precies? En hoe krijg je daar zicht op? Is er in het wijkteam en/of de gemeente:

- Een goede manier van casusregistratie
- Een diagnostische monitoring van casuïstiek
- Mogelijkheid om knelpunten die je tegenkomt op de juiste plekken te adresseren

We KUNNEN veel leren op plekken waar nieuwe dingen worden ontwikkeld en er worden op veel plekken veelbelovende dingen ontwikkeld. De 'basis op orde' krijgen vraagt om antwoorden op basale maar belangrijke vragen zoals: Wat is een goed ondersteuningsplan? Hoe kom je tot een duurzaam proces om diagnostische monitoring te verbeteren?

Wat ik zou WILLEN als wetenschapper is een kanteling van de academische wereld. Wetenschap moet dienend zijn aan de praktijk en een bijdrage leveren aan het ontwikkelen en onderhouden van dat lerend vermogen in de praktijk. En wat ik zou willen DURVEN? De transformatie vraagt heel veel durf van ons allemaal, want je moet je kwetsbaar durven opstellen. Een open houding aannemen om te kunnen reflecteren op wat nog niet goed gaat. Niet om elkaar hier op af te rekenen, maar om samen iedere dag beter te worden.

Vera Naber (Nederlands Instituut van Psychologen, NIP): wat we MOETEN om de jeugdhulp elke dag beter te maken is de werkvloer teruggeven aan de professionals. Professionals vinden het moeilijk om te zeggen: ik ben degene die hier verstand van heeft. Laat mij meedenken over hoe we de jeugdhulp beter gaan maken. Nodig de gedragswetenschapper uit bij deze gesprekken.

We KUNNEN op heel veel plekken al heel veel plannen schrijven. Ik vind dat wel eens spannend. Ik zit ook in de stuurgroep Zorg voor de Jeugd en ben daarin nog zoekende. We hebben 6 actielijnen Zorg voor de Jeugd, we hebben 4 veranderopgaven van het ondersteuningsteam, we hebben 42 transformatieplannen. We kunnen het goed beschrijven, maar HOE maken we het ook goed uitvoerbaar en met focus, zodat we ook steeds de goede verhalen erbij kunnen leggen en zien wat het resultaat is.

Wat we ook al veel beter KUNNEN is beter luisteren. De afgelopen jaren hebben we dat gedaan door heel nadrukkelijk de cliënt centraal te zetten en er echt bij te laten zijn. De afgelopen jaren heeft dit steeds meer vorm gekregen. Mijn pleidooi de afgelopen maanden is wel om gelijk de beweging voor de professional een beetje te creëren. Want het betrekken van de professional gaat andere inzichten geven in het vormen van het beleid, vergelijkbaar met de verandering die de aanwezigheid van de cliënt en ervaringsdeskundige heeft gebracht. Dit is ook een grondslag waar we een bijdrage aan willen leveren.

Wat ik wil DURVEN is tijd maken en focus aanbrengen onder andere door te verbinden. Afspraken maken over wat we WEL en wat we (nog) NIET gaan doen.

Joli Luijckx (Oudervereniging Balans): Als ik de verhalen hoor van ouders met kinderen die extra zorg nodig hebben, dan hoor ik dat ik er heel veel problemen zijn rond vertrouwen en het echt naar elkaar luisteren. Er is heel veel wantrouwen. Ouders vragen zich af of ze wel gehoord worden door de professional en de gemeente.

We zeggen wel dat we werken op basis van vertrouwen, dat het kind centraal staat en niet de regels, maar in de praktijk krijgen ouders te vaak te horen: dat is niet mijn pakkie an. Ouders blijven zo maar touwtrekken en om hulp vragen. We MOETEN het echt samen gaan doen en vertrouwen in elkaar hebben. Dat begint met naar elkaar luisteren.

Uit goede voorbeelden blijkt dat we al veel KUNNEN. Bij al deze voorbeelden wil ik de kanttkening plaatsen dat ik hoop dat al deze goede voorbeelden ook door het hele land gebruikt gaan worden. Want dat is een risico met deze decentralisatie, dat alles in de regio is. Ik krijg vaak telefoontjes van mensen die een bepaalde vorm van jeugdhulp zoeken en dan ken ik wel een goed voorbeeld, maar dat is dan aan de andere kant van Nederland niet beschikbaar. Dus ik hoop echt dat de goede voorbeelden uitgerold gaan worden.

Ik zou WILLEN dat ouders en het kind steeds meer centraal gaan staan. En dat we daar met z'n allen van zeggen: we willen het! Ik zie heel veel goede voorbeelden, heel veel goede intenties, maar toch sneeuwt de zorgvraag van het kind en het gezin onder. De samenwerking met ouders en kind wordt dan toch weer vergeten. Laten we er een succes van maken en zorgen dat kinderen veilig opgroeien in dit land.

Wat ik zou willen DURVEN? Iedereen hier weet waarschijnlijk wel dat de cliëntorganisaties veel kritische kanttkeningen hebben geplaatst bij de decentralisatie van de jeugdhulp. Gaat dit wel lukken? Gaat dit wel werken? We maken ons nog steeds grote zorgen, want er zijn zoveel berichten van ouders die met de handen in het haar zitten, die het echt niet meer weten, die wanhopig zijn, die zelfs geen hulp meer durven te vragen omdat ze bang zijn dat ze een veilig-thuismelding aan hun broek krijgen en dat soort dingen.

Dus laten we ook kritisch DURVEN te zijn en de vraag stellen: werkt dit wel?

Moeten, kunnen, willen, durven: persoonlijke ambitie in groepsverband

De deelnemers gaan uiteen om in viertallen stil te staan bij onderstaande vragen en hangen per antwoord een vlaggetje op aan de waslijnen:

1. Wat vinden jullie vanuit jullie perspectief wat we echt MOETEN oppakken als we samen elke dag beter willen worden? (schrijf dit op een oranje vlag en vertel)
2. Wat KUNNEN we al? (schrijf dit op een blauwe vlag en vertel)
3. Waarin zou jij elke dag beter WILLEN worden? (schrijf dit op een groene vlag en vertel)
4. Wat zou je willen DURVEN, om elke dag beter te worden? (schrijf dit op een witte vlag en vertel)

De voorzitters halen plenair de ervaringen en persoonlijke ambities van de deelnemers op. Onderstaand enkele indrukken:

Wat MOETEN we echt oppakken om elke dag beter te worden?

- Sturen op het tot stand brengen van een lerend systeem, op basis van samenwerking, dus met alle partijen!
- Een kwaliteitskader afspreken en benoemen wanneer het goed genoeg is. Niet alleen voor professionals, maar ook voor ouders!
- De basis op orde krijgen! En vooral inzicht geven in hoe de "basis" werkt
- Ruimte geven aan professionals door NEE te zeggen tegen onzinnige regels

- Als je één ding zou kunnen veranderen en morgen is de laatste dag dat je dat kan doen! Wat zou je dan doen?
- Oprechte aandacht voor elkaars leven tonen

Wat KUNNEN we al om elke dag beter te worden?

- Er is meer contact, er is heel veel kennis voor handen (nu nog gebruiken) en we zien veel beter waar het echt beter moet dan voor de transitie
- Op papier klopt alles, nu de praktijk!
- Over schotten heen kijken > nu nog de actie eraan verbinden
- Experimenteren... maar niet implementeren
- We zoeken elkaar steeds beter op. We leren van elkaar
- We hebben inspirerende kennisdragers en voldoende aansprekende voorbeelden

Wat zou je WILLEN om de jeugdhulp elke dag beter te maken?

- De transformatiedoelstellingen concreter vorm geven
- Ouders en kinderen meer centraal stellen, maatwerk bieden, uitgaan van n=1, breder kijken, geen stepped care bieden, instellingen naar achteren in het zorglandschap
- Twee jeugdinstellingen zodat hulp bij enkelvoudige vragen en bij meervoudige, complexe vragen (gezinsproblematiek) apart wordt georganiseerd. Dit vraagt om verschillende aanpakken
- Kritische vragen stellen aan elkaar. En concretiseren
- Ook als het spannend wordt de perspectieven verbinden, juist als er spanning is samen leren!
- Samenwerking met cliënt(organisaties) beter borgen. En/of voortdurend toetsen in gesprek met cliënten of cliënt zich gehoord voelt en of je samen op de goede weg bent

Wat zou je willen DURVEN?

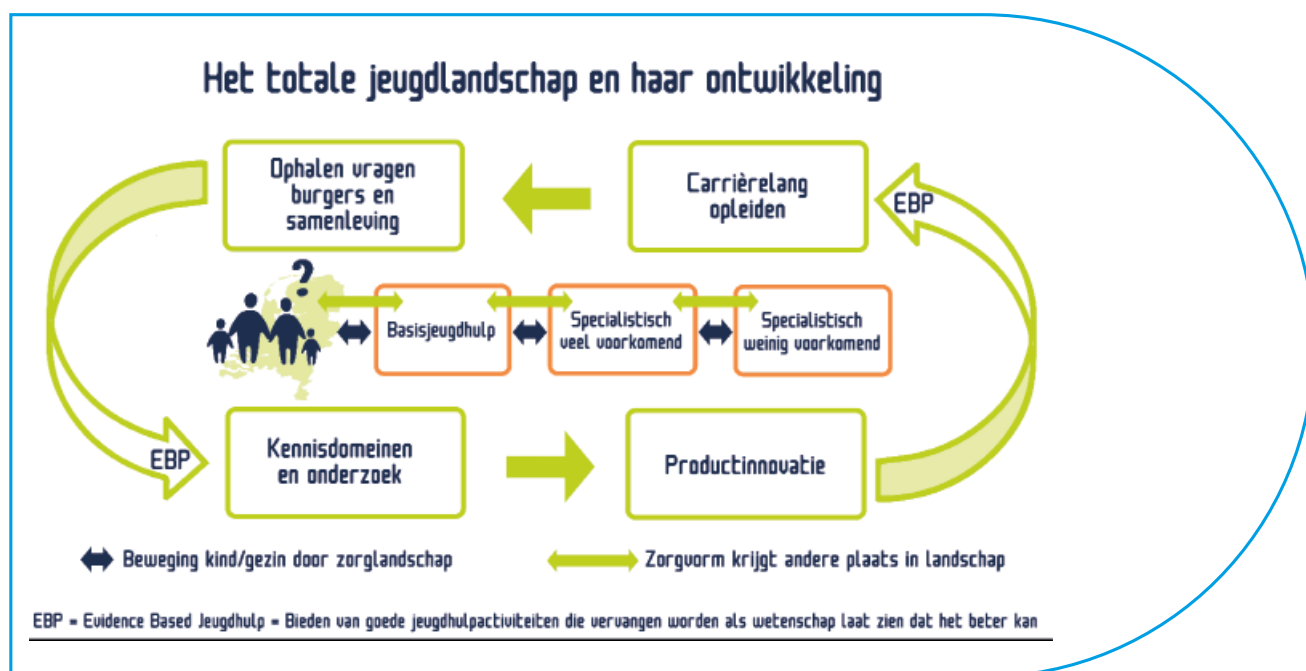
- Wat vaker "nee" zeggen
- De waan van de dag loslaten
- Focus en prioritering aanbrengen
- Meer lef tonen om bijvoorbeeld altijd maatwerk te bieden, stoppen met wat niet werkt, werken aan relaties in plaats van systemen
- Meer ambulante zorg thuis en goed kijken naar de veiligheid
- Radicaler bijdragen aan het verkleinen van verschillen op wijkniveau voor burgers
- De Haagse werkelijkheid vaker aan de kant schuiven en meer doen om alle plannen echt werkbaar te maken
- Iets makkelijker fouten mogen maken
- Meer luis in de pels willen zijn op een verbindende manier
- Verantwoordelijkheid durven nemen: ook wanneer het niet binnen jouw vakgebied valt. Dus niet "over de schutting gooien"
- De spanning tussen belangen durven op te zoeken, te benoemen en samen productief te maken
- Zeggen "ik weet/kan het niet" en hulp vragen wanneer dit nodig is
- Minder verward zijn in systeem- en machtsdenken
- Anderen aanspreken die niet genoeg lef tonen
- Uit het systeem stappen en menswaardig handelen
- Geen punten en komma's zetten maar samen opnieuw beginnen
- Eerlijker zijn

Werken met de ontwikkelcirkel

Toelichting door Peter Dijkshoorn (kinder- en jeugdpsychiater, bestuurder Accare en lid OZJ)

In 2017 hebben de branches voor gespecialiseerde zorg (BGZJ) het initiatief genomen om na te denken over de vraag hoe we de jeugdhulp echt beter gaan maken. Kunnen we doelen benoemen die kinderen en gezinnen helpen? De ontwikkelcirkel met bijbehorende handreiking is daarvan de uitkomst.⁶

Van samenleving tot specialistisch weinig voorkomende jeugdhulp

Op de horizontale balk staat links de samenleving met alles wat zich daar bevindt: de school, de burens en de familie, de verenigingen etc. Waar mogelijk los je vragen van kinderen op binnen de mogelijkheden van de samenleving. Als je er daar niet uitkomt kun je terecht bij de basisjeugdhulp: huisartsen, jeugdartsen, wijkteams, verwijzers en ambulante hulp dichtbij. Zij stellen gerust waar mogelijk en bieden korte behandelingen voor enkelvoudige vragen. Als het daar niet lukt om het probleem op te pakken, dan wordt specialistische kennis ingebracht.

Rechts op de horizontale middenbalk wordt onderscheid gemaakt tussen specialistisch veelvoorkomend en specialistisch weinig voorkomend. De werking van het Landelijk Transitie Arrangement (LTA) zorgde voor een groei van aanbieders die zich als hoogspecialistisch gingen profileren, daarmee had je meer kans op een landelijk contract. Deze beweging naar "meer landelijk" staat haaks op de beweging die we willen maken in de transitie. Een eetstoorniskliniek, of jeugdzorg+ zijn bijvoorbeeld specialistisch en weinig voorkomend. Het is niet mogelijk dergelijke zorg overal in de buurt te organiseren en het is passend dat je daar als collectief van gemeenten andere financiële afspraken aan verbindt, dan bij zorg die veel voorkomt.

Maar: ook al kunnen we deze problemen nu nog niet in de leefomgeving van het kind verhelpen, we zien dat we bijvoorbeeld steeds minder kinderen met eetstoornissen in een kliniek hoeven te behandelen en we zoeken naar wegen om het ontstaan van eetstoornissen beter te begrijpen, zodat we ze op den duur steeds vroeger kunnen herkennen en dan eerder en makkelijker kunnen behandelen. Uiteindelijk kunnen we dan steeds meer kinderen met eetstoornissen toch dicht bij huis en ambulant behandelen. Wellicht ontwikkelen we nog de kennis en vaardigheid waardoor we ook in wijkteams heel vroegtijdig eetstoornissen kunnen gaan voorkomen.

⁶ Zie: <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/zorglandschap-jeugdhulp/publicaties/visiedocument-passende-zorg-en-behandeling-voor-jeugdigen>

Beginnen bij de vraag van burgers en samenleving

Transformatie is vaak een vaag begrip. Het wordt geduid als een verandering, maar wat wil je dan precies veranderen en waarom? En worden kinderen daar gezonder, gelukkiger en weerbaarder van? Van veel plannen weten we dat nu niet.

Reacties en vragen uit de zaal:

- We hebben de ervaring in de zorg dat financiën de zorg sturen. Professionals worden opgeleid in programma's die het kind niet meer in zijn totaliteit beschouwen. Dat is een zorg in de ontwikkeling van de specialistische jeugdhulp. Waar is het werken met een holistische blik belegd?
- Veel professionals worstelen met de vraag hoe we nu van transitiefase naar transformatiefase komen. Voor veel mensen zit de frustratie in het uitblijven van de volgende stap

Vervolg Peter Dijkshoorn: we kunnen interessante parallellen trekken met niet alleen de somatische zorg, maar ook de milieu- of auto-industrie. In de oncologie wordt men al 25 jaar gestructureerd beter. Het gaat om systematisch beter worden en je daar op inrichten. Waarom vinden we dat nog niet vanzelfsprekend in de jeugdhulp? We weten nu (nog) niet wat werkt qua preventie, we doen geen systematisch onderzoek naar vechtscheidingen.

Vechtscheidingen, overgewicht, kinderen met autisme die niet kunnen praten. Allemaal voorbeelden van vragen die rechtsboven in de cirkel zijn te stellen. Onze huidige reflex is om direct van de vraag naar de "productinnovatie" te stappen, rechtsonder. Ik noem dit "de plannetjes". Als je een maatschappelijke of individuele vraag serieus neemt, dan begin je – na heel goed doordenken wat precies de vraag is - bij beschikbare kennis en onderzoeksresultaten, linksonder. Ga analyseren wat werkt. Bij leukemiebehandeling ging twintig jaar geleden 90% van de kinderen dood. Door systematisch onderzoek overleeft nu 90% van de kinderen. Gaan we dat voor de kinderen die we nu vele malen overplaatsen ook waarmaken, dat dat overplaatsen niet meer nodig is?

Opmerking uit de zaal over definitie van productinnovatie: Kan daar geen ander woord voor komen?

Reactie Peter Dijkshoorn: Het woord vraagt in ieder geval om nadere toelichting. Productinnovatie bestrijkt een brede waaier: van nieuwe behandelactiviteiten tot betere gesprekstechnieken.

De ontwikkeling van angstbehandeling toont goed aan hoe expertise in de keten naar voren kan schuiven, waardoor problemen eerder en dichtbij verholpen kunnen worden. Hetzelfde geldt voor behandeling van eetstoornissen. We kunnen het door systematisch ontwikkelen nu eerder herkennen en beter behandelen. Als hierdoor steeds meer kinderen in het domein van de basisjeugdhulp geholpen kunnen worden, dan betekent het ook dat je beschikbare specialismen steeds schaarser worden.

EBP (Evidence Based Practice) is het bieden van goede jeugdhulpactiviteiten die vervangen worden als wetenschap laat zien dat het beter kan. Dit betekent niet: alleen maar werken met best bewezen werkzame methodieken. Voor een aantal zaken is maar weinig bewezen best werkzaam. Als er niks bewezen is, dan is behandeling door een geschoolde professional die vaker met dit bijltje gehakt heeft, ter zake kundig analytisch vermogen heeft en over een scala aan behandeltechnieken beschikt altijd beter dan een goedbedoelende burger. EBP doe je met professionals die zo goed mogelijk zijn opgeleid en betekent dat je nieuwe kennis overal toepast. We hebben het huidige jeugdstelsel nog niet zo ingericht dat we nieuwe kennis vanzelfsprekend opnemen in de wijze waarop we jeugdhulp toepassen. We kunnen heel nare, invaliderende trauma's nu vaak heel goed behandelen. Nu moeten we de vaardigheid gaan ontwikkelen ze eerder en beter te herkennen en bespreekbaar te maken, mogelijk al in de wijkteams. Als we dat ontwikkelen, dan kunnen we eerder behandelen en voorkomen we een heleboel narigheid voor kinderen en gezinnen, evenals kosten voor de samenleving.

Systematiseren van grootschalig luisteren in Enschede

Toelichting door Mario Nossin (bestuurder Wijkteams Enschede, bestuur Associatie van de Wijkteams en lid OZJ)

Ik heb vele jaren gewerkt in Nieuw-Zeeland als transformatiemanager Sociaal Domein. Deze periode vormt voor mij nog steeds een belangrijke bron van inspiratie, ook voor het werken in Enschede met de wijkteams. Wat wij doen is niet bij voorbaat wetenschappelijk bewezen, wij zien het meer als een expeditie. Net zoals de

Maori in Nieuw-Zeeland gaan wij op stap met elkaar onder het motto ' We CARE for our own'. Iedereen doet ertoe, niemand mag uitvallen om wat voor reden dan ook. Iedereen doet mee. Daar heb je vooraf geen wetenschappelijk bewijs voor nodig, maar wel de verhalen van mensen, want daar werken we mee!

Mijn eigen kind werd in Nederland vaak gepest op school en ook geduid met een labeltje. Bij de verhuizing naar Nieuw-Zeeland stapte de directrice op hem af en vroeg: "what is your contribution to your new school?" Hij werd aangesproken op zijn talent. Alle kinderen met gedeelde interesses en talenten werken op de school met elkaar samen in de klas. Deze openingszin was een belangrijk keerpunt in zijn leven.

In Enschede hebben we een model ontwikkeld voor grootschalig luisteren in de wijk. Hoe ontwikkel je daar als wijkteam je competenties op? Hoe sluit de bedrijfsvoering daarbij aan? We hanteren een omdenkkader: alles wat we kunnen doen, en waar we elkaar op kunnen bevragen, gaat uit van een inclusieve samenleving. Iedereen doet ertoe en niemand wordt uitgesloten.

Minder van dit	Meer van dat
Van Overheid	Naar Samenleving
Van Speciaal	Naar Normaal
Van Probleem	Naar Persoon
Van Ontvangen	Naar Wederkerigheid
Van Vangnet	Naar Springplank
Van Individu	Naar Allemaal
Van Beperking	Naar Talent
Van Systeemwereld	Naar Leefwereld

Ons kwaliteitskader is opgebouwd op basis van drie thema's: Verhalen ophalen, Lerende organisatie en Bedrijfsvoering.

- Doen we het goede goed? Vaak een risico dat we juist de foute dingen heel goed doen.
- Experimentele aanpak in de wijkteams Enschede; we gaan op expeditie met elkaar
- We zijn op methoden en aanpakken gekomen die we van tevoren niet hadden bedacht
- Je moet wel met multicomplexe teams werken, want gezinnen hebben vaak multidisciplinaire problemen
- Dit vraagt om lerend organiseren op basis van verhalen en ervaringen, afgezet tegen de hierboven getoonde omdenkers

Jeugdhulp verbeteren op basis van kennis en wetenschap

Toelichting door prof. dr. Arne Popma (kinder- en jeugdpsychiater, voorzitter van de afdeling Kinder- en Jeugdpsychiatrie van de NVvP)

Soms voel ik me kwetsbaar, vooral als we het hebben over demedicaliseren of andere concepten die niet meer aansluiten bij wat we vandaag weten. Dit vraagt van ons om een open houding aan te nemen om elkaar beter te leren kennen. Vaak willen we hetzelfde, maar we gebruiken verschillende woorden om het te duiden. Laten we deze 24-uursbijeenkomst daarvoor goed benutten.

In de wetenschap bewegen we van de chaotische realiteit naar ordening, om het geleerde weer terug te kunnen brengen naar de praktijk. Wetenschap is voortdurend in ontwikkeling en wordt gevoed door technologische vooruitgang. Goede wetenschap kan inspelen op verandering. Hiervoor maken we individuele verhalen op geaggregeerd niveau inzichtelijk. Het begint altijd bij een individueel verhaal. Casuïstiek is de grondslag. Door te aggregeren weten we dat er in de adolescentie een piek is in de kans op mentale problematiek. Dit geeft het belang aan van de kinder- en jeugdpsychiatrie.

Als voorbeeld: Adverse Childhood Experiences (ACE).⁷ Er is al heel veel wat we weten. Bijvoorbeeld dat nare gebeurtenissen in de kindertijd van invloed zijn op risicovol opgroeien. Je wordt er lichamelijk en psychisch ziek van. We kunnen dus veel problemen voorkomen als we meer oog hebben en adequaat reageren bij nare gebeurtenissen in de kindertijd.

Andere voorbeelden van ontwikkeling jeugdhulp op basis van kennis:

- Initiatief vanuit psychiatrie om therapie voor traumatherapie aan te bieden binnen gesloten instellingen: maar, jongeren geven aan geen behandeling nodig te hebben, behandelaars geven aan dat jongeren er nog niet klaar voor zijn of jongeren zijn al overgeplaatst voordat we behandeling kunnen starten. Daarvoor werd de training "Stapstenen" ontwikkeld; na deze groepstrainingen zijn veel meer jongeren bereid om een behandeling te volgen.
- Verbinden van psychiatrische kennis aan het werken met een straatcoach: zorg voor plekken waar kinderen, jongeren, ouders zich veilig voelen, naar binnen durven te lopen. Als jongeren zich eenmaal veilig voelen op een plek of bij een coach, is het veel makkelijker om bijvoorbeeld samen eens een gesprek aan te gaan bij een psychiater (die ook in huis kan komen: "one-stop-shop")
- We kunnen ook neurowetenschappelijke kennis gebruiken om jongeren hun levensverhaal te laten snappen en gedragsverandering te stimuleren. Jongeren die als kind veel onveiligheid hebben ervaren kunnen destijds een overgevoelig brein hebben ontwikkeld (wat destijds adaptief was om goed op je hoede te zijn), wat zich nu ze ouder zijn kan uiten in angsten maar ook in agressie (doordat het brein op kleine triggers reageert alsof er acuut gevaar is en agressie geboden is om in veiligheid te geraken). Dit valt voor jongeren vaak goed te snappen en er is iets aan te doen met goede behandelingen. Ook de neurowetenschappen zijn nuttig om verhalen te maken waar kinderen, jongeren en ouders mee verder kunnen.

"Learn the rules like a pro, so you can break them like an artist" (Picasso)

Innoveren?

Toelichting door dr. Lieke van Domburgh (Directeur Kwaliteit van Zorg en Innovatie bij Pluyn)

We zijn in de jeugdhulp aan het verbouwen met de winkel open. Hoe kun je mensen toch verleiden tot ontwikkelen? Voorbeeld: Academische Werkplaats RisicoJeugd. Oplossingen zijn te vinden in meer systemisch samenwerken, maar hoe doe je dat binnen instellingen? Dit was de opbrengst uit de eerste academische werkplaats. Ontwikkelen in de praktijk met wetenschap erbij. Gemeentes zijn er nu bij aangesloten. Op zoek naar: wat willen we leren?

We willen geen gesloten plaatsingen meer, maar we hebben de instellingen nu nog wel. We hebben de plicht om te leren van de casuïstiek van jeugdigen die in de jeugdzorg+ terecht komen. Wat maakt dat jongeren er terecht komen en hoe gaat het daarna met die jongeren? Er is geen standaard jeugdzorg+ profiel, het zijn allemaal verschillende verhalen en verschillende jongeren. Dit betekent dat iedere gesloten plaatsing om maatwerk vraagt voor ieder kind. Op basis van de ontwikkelcirkel kijken we wat er speelt (de vraag), welke kennis er beschikbaar is en je onderzoekt initiatieven die daarbij aansluiten.

Uitgangspunten voor een positief resultaat zijn:

- focus op gezin
- focus op school (bijv. school2care)
- kleinschaligheid

Stel jezelf altijd de vraag: wat werkt voor wie en welk probleem wil je ermee oplossen? Op basis van nieuwe kennis en inzichten ontwerp je als aanbieder ook nieuw zorgaanbod.

Opmerking uit de zaal: er moet veel meer aandacht komen voor omscholing van de huidige professionals in de jeugdhulp. Professionaliseringstrajecten gaan nu teveel uit van scholing voor nieuwe medewerkers.

7 Zie: https://vng.nl/files/vng/nieuws_attachments/2018/transformatiefonds_ontwikkelvoorstel_6_ace_community_based_interventies.pdf

Carrièrelang opleiden

Toelichting door dr. Peer van der Helm (psycholoog en lector Residentiële Jeugdhulp, Hogeschool Leiden)

Jeugdzorg is misschien wel het moeilijkste werk ter wereld. Vaak behandel je tegen wil en dank. Wat vraagt dat van een mens en van een medewerker?

Vorige week verscheen het proefschrift van Renske van der Zwet: *implementing evidence-based practice in social work: a shared responsibility*.⁸ Hierin is onderzocht hoe evidence based kennis in de jeugdhulp geïmplementeerd wordt. Hoewel het belang van het beter benutten van onderzoekskennis in de praktijk van het sociaal werk al meer dan een eeuw wordt erkend, blijkt er nog steeds een kloof te zijn tussen onderzoek en praktijk. Sociale professionals maken weinig gebruik van de beschikbare onderzoekskennis.

De bevindingen laten zien dat de meeste belemmerende factoren gerelateerd zijn aan de kenmerken van de individuele professional. Hieronder vallen bijvoorbeeld onvoldoende onderzoekskennis en vaardigheden, en een wantrouwende houding ten aanzien van EBP. Verder is er onvoldoende tijd en toegang tot literatuur (H3) en zijn de respondenten bezorgd dat het toepassen van evidence-based interventies hun professionele autonomie beperkt en hen belet om interventies af te stemmen op de specifieke context en omstandigheden (H6). Opleiding helpt: De respondenten die de MSW-opleiding aan hogescholen volgen blijken een significant positievere houding ten aanzien van EBP te hebben dan sociale professionals die niet de MSW-opleiding volgen. Sinds 8 jaar ook: bekostigde Masteropleiding voor de Jeugdzorg aan de Hogeschool Leiden (www.hsleiden.nl)

Daarnaast blijkt uit steeds meer studies dat naast de individuele factoren ook organisatorische en systemische factoren (zoals een gebrek aan tijd en middelen) de implementatie van EBP belemmeren. Dit lijkt ook in Nederland het geval te zijn. Op basis van deze literatuurstudie denken we dat voldoende steun van sociaalwerkorganisaties en beleidsmakers een belangrijke oplossing is om de implementatie van EBP te verbeteren.

Met betrekking tot de wijze van communicatie, blijkt uit de literatuur tot slot dat het misplaatste vertrouwen in de lineaire verspreiding van onderzoekbevinding naar de praktijk (waarbij onderzoekers onderzoekskennis produceren en sociale professionals onderzoekskennis gebruiken) ook de implementatie van EBP belemmert.

Uit het onderzoek volgen concrete aanbevelingen voor onderzoek, praktijk, beleid en onderwijs van sociaal werk: het is belangrijk dat sociaalwerkopleiders, onderzoekers, beleidsmakers en financiers de verschillen tussen het EBP proces en evidence-based interventies erkennen en steeds expliciteren wat zij met EBP bedoelen wanneer zij het begrip gebruiken. We adviseren hogescholen om een actievere rol te nemen in het lesgeven over de principes van het EBP proces op de bachelor- en masteropleidingen van sociaal werk en Jeugdzorg.

Sociaalwerkorganisaties die ernaar streven om hun aanpak voor het vinden en beoordelen van onderzoekskennis en het gebruiken van onderzoekskennis in de praktijk te verbeteren doen er verstandig aan te investeren in het creëren van een steunende organisatorische context.

Sociaalwerkorganisaties, onderzoekers en beleidsmakers moeten worden gestimuleerd te streven naar meer onderzoek-praktijk partnerschappen. Vanuit deze samenwerking kunnen zij bijdragen aan de overbrugging van de kloof tussen onderzoek en praktijk. (vd Helm: Dat gaat niet vanzelf omdat alle partijen ergens anders op worden afgerekend).

De bevindingen in dit proefschrift wijzen erop dat het grootste potentieel voor het verbeteren van de implementatie van EBP in het sociaal werk ligt in een veelzijdige aanpak. Deze aanpak is gericht op meerdere niveaus en factoren, zoals de kennis en houding ten aanzien van EBP van zowel sociale professionals als staf, de organisatiecultuur en context, en onderzoek- praktijk partnerschappen.

Een dergelijke aanpak vereist inzet en commitment van veel belanghebbenden, zoals sociale professionals, staf, opleiders, onderzoekers, financiers en beleidsmakers. De implementatie van EBP moet daarom niet langer beschouwd worden als uitsluitend de verantwoordelijkheid van sociale professionals, maar als een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

8 Zie: <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2018-11/Implementing-evidence-based-practice-in-social-work.pdf>

Hoe zit het bij de WO-geschoolde psychologen en gedragsdeskundigen?

- Ook hier geldt veel verouderde kennis (Verhulst, 2015). Een congres met bitterballen toe is niet genoeg.
- Ook hier heerst werkdruk en gebrek aan toegang tot literatuur (betaalmuren)
- Gedragsdeskundigen en psychologen moeten met kennis meer gaan samenwerken met de werkvloer om te blijven leren.
- En geen leemlaag van deskundigheid gaan vormen op basis van verouderde kennis (VD Helm, Jeugdbeleid april 2018)

En bij de gemeenten?

- VD Helm 2018: ook gemeenten moeten leren te leren.
- Uitgangspunt: het is geen gebroken been en er bestaan geen magische toverstokjes.
- Wensdenken (Sociaal Domein, 15-11-2018) levert schade op, want een maakbare samenleving is er niet.
- Gemeenten zouden daarom meer op kennis moeten bouwen, maar ook kennis van kennis ontwikkelen

Magische toverstokjes zijn er dus niet in de jeugdhulp. Van de 244 erkende interventies in de databank van het NJI zijn er slechts 7 met 'sterke aanwijzingen'. Die 7 hebben volgens onderzoek van het Trimbos-Instituut een hoog "wij van wc-eend" gehalte, effectgroottes in klinische groepen zijn vaak klein.

Wat werkt dan wel? Basisprincipes uit de Zelfdeterminatietheorie voor moeilijke kinderen (Van der Helm et al., 2018): verbondenheid, competentie en autonomie (klimaat), gecombineerd met goede nazorg werken volgens verschillende meta-analyses wel. En de principes van Kok (1973): een enkele behandeling werkt niet voor klinische groepen (Weisz 2013/2016)

Leertips voor beleidsmakers: doe als eerste geen kwaad !

- Laat je geen goedkope gouden bergen beloven
- De jeugdzorg zou veel transparanter moeten zijn over een aantal basale zaken die schade toebrengen, waar gemeenten nauwelijks van op de hoogte zijn, zie de opgedane inzichten binnen de beweging van 09
- Leren van kritische incidenten is misschien nog belangrijker dan leren van successen

Leertips voor de hele sector: kritische incidenten voor iedereen, zoals: afgebroken en mislukte trajecten en uithuisplaatsingen, overplaatsingen, suïcides, afzonderingen en andere straffen, leefklimaat, verkeerde diagnoses (soms 11 op rij), recidives en revictimisaties, schooluitval, weglopers, et cetera.

Kernboodschap: kritische reflectie kan alleen in veiligheid. Niet in een strijd van leven op dood.

EINDE DAG EEN

9 Zie ook: <https://www.linkedin.com/pulse/de-beweging-van-0-peer-van-der-helm>

Dag 2: Bouwen aan een lerend jeugdstelsel

Start

Door: Marion Smit (voorzitter stuurgroep Zorg voor de Jeugd) en Jan Menting (ambassadeur Zorg voor de Jeugd)

Zoals gisteren aangekondigd gaat transformatie gepaard met ongemak, ook tijdens deze 24-uursbijeenkomst. Sommige mensen voelen dit en hebben dit gisteravond na het officiële programma met ons besproken. Serieus veranderen is ongemakkelijk. Het is voelbaar in de sfeer in deze zaal. We worden er als voorzitters en organisatie ook zelf onzeker van. Dat is niet erg, want we kunnen er met elkaar over praten. We komen op de eerste dag potentieel tegengestelde ideeën tegen. Wat doen we ermee? Vandaag en erna?

Laten we beginnen met een terugblik op het huidige ondersteuningsteam. Het ondersteuningsteam is eind 2016 gestart binnen het programma Zorglandschap om de bovenregionaal georganiseerde specialistische jeugdhulp beschikbaar te houden in het nieuwe jeugdstelsel.¹⁰ Een aantal van jullie heeft gisteravond een duidelijk appèl aan ons gedaan dat wij, het ondersteuningsteam, zelf ook moeten transformeren. Meer in de richting van maatschappelijke antwoorden in plaats vanuit het specialistisch model. Het ontwikkelmodel van de BGZJ biedt mogelijk te weinig ruimte voor maatschappelijk-generalistische aanpakken zoals wijkteams die hanteren. Om dit signaal serieus te nemen hebben we het programma voor vandaag wat aangepast.

We hebben Jan-Kees Helderman (universitair hoofddocent Bestuurskunde aan de Radboud Universiteit Nijmegen) gevraagd om voor ons te duiden in welk transformatieproces wij ons als jeugdstelsel bevinden en waar het ongemak van ons zit vandaag.

Toelichting door Jan-Kees Helderman

De ontwikkelcirkel van de BGZJ is ontzettend belangrijk. Daar is geen twijfel over. Maar laten we met enige distantie kijken naar het type problemen dat we in de maatschappij, en dus ook in de jeugdhulp, tegenkomen.

Dat de transformatie van de jeugdzorg complex is, ervaren we iedere dag. Of we nu werkzaam zijn in het wijkteam, in de specialistische jeugdhulpketen, bij een kennisinstituut, brancheorganisatie, of bij de lokale of nationale overheid. Iedere dag weer ontdekken we hoe complex deze transformatie is en dat er nog veel geleerd moet worden. Om dat leren te bevorderen heeft het ondersteuningsteam Zorglandschap de zogenaamde ontwikkelcirkel omarmd.

Tijdens de eerste dag van de 24-uursessie ontstond er met name bij de partijen die werken in – of verbonden zijn aan – de wijkteams enig ongemak met deze ontwikkelcirkel, met name op de vraag of deze bruikbaar is voor hun (transformatie) opgave en het werken in de wijkteams. Dat ongemak probeer ik te duiden door twee vormen van complexe problemen te onderscheiden en bij die twee vormen passen verschillende zoekstrategieën, of zo men wil, leerstrategieën.

Gedetailleerde versus dynamische complexiteit

Problemen (en innovaties) zijn altijd in zekere zin 'ontregelend'. Om problemen te kunnen doorgronden in oorzaken en gevolgen en vervolgens via interventies op te lossen, hanteren wij een zoekstrategie. Herbert Simon – Nobelprijswinnaar in de Economie in 1978 – problematiseerde het feit dat wij in onze zoekstrategieën beperkt worden door onze cognitieve capaciteiten. Hij noemde dit 'bounded rationality'. Om gedetailleerde complexe problemen – problemen met veel variabelen - te kunnen begrijpen is veel kennis nodig. Om dergelijke complexe problemen het hoofd te bieden kunnen we het probleem uiteenleggen in een aantal deelproblemen en ons vervolgens specialiseren op één van die deelproblemen. Simon noemde dit de decompositie van een probleem.

¹⁰ <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/zorglandschap-jeugdhulp/nieuws/advies-kwartiermaker-over-transformatie-zorglandschap-jeugd>

Specialisatie past bij de decompositie van problemen. Denk aan de orthopedagoog of de kind- en jeugdpsychiater en daarbinnen zijn weer allerlei subspecialisaties. Bij gedetailleerde complexe problemen past een analytische zoekstrategie zoals die wordt voorgesteld in de ontwikkelcirkel. Goede jeugdhulpactiviteiten zijn volgens dit model activiteiten die gestaafd worden op de 'state of the art' van wetenschappelijk onderzoek. Die kennis zou zich direct moeten vertalen in de praktijken van professionals en in de curricula van opleidingen. Via 'levenslang leren' zorgen we ervoor dat iedere professional bij de les blijft. Gelukkig weten we op deze wijze steeds meer van gedetailleerde complexe problemen en kunnen we die ook steeds beter behandelen. Er zijn veel specialisaties en subspecialisaties in de jeugdhulp die hieraan bijdragen. De ontwikkelcirkel past dus goed bij het karakter van de problematiek van de specialistische jeugdhulp.¹¹

Maar past een dergelijke decompositiestrategie ook bij het werk van de generalistische jeugdhulp? Veel problemen in de jeugdhulp zijn dynamisch complex van aard. Bij dynamisch complexe problemen zijn variabelen op meerdere wijze onderling afhankelijk, zijn effecten van oorzaak en gevolg subtiel en veranderlijk, en reageert bovendien de omgeving veranderlijk op de constellatie van het probleem. Het probleem van dynamisch complexe problemen is dat we **niet** vooraf al het 'niet-weten' omzetten in 'weten', zoals voorgesteld in de analytische zoekstrategie van de ontwikkelcirkel. De causale afstand tussen oorzaken en effecten is vaak groot en er zijn veel interveniërende variabelen (en een reactieve omgeving) in het geding die voorspellen ingewikkeld maakt. Dergelijke problemen gaan daarom altijd met onzekerheid gepaard. Bij dynamisch complexe problemen past een synthetiserende zoekstrategie. Een strategie waarin we tijdens het handelen ontdekken wat met wat samenhangt, terwijl gedurende dat handelen de complexe probleemconstellatie zich verder ontwikkelt. Bij een synthetiserende zoekstrategie past een synthetiserende organisatie waarin 'generalisten' met andere generalisten (binnen het team en daarbuiten) en specialisten moeten samenwerken. Het 'wijkteam' is bij uitstek een voorbeeld van een synthetiserende organisatie voor dynamisch complexe jeugdproblematiek.

Er zijn twee bronnen van dynamische complexiteit in de jeugdhulp. Allereerst is de probleemconstellatie van het kind en gezin van zichzelf dynamisch complex. Dat geldt uiteraard vooral voor multi-probleemgezinnen, maar ook het veld van preventie en vroeg signalering kenmerkt zich door dynamische complexiteit omdat de omgeving ook hier reactief is. We kunnen vooraf niet weten hoe dynamisch complex de problematiek precies is, dus een goede triage is belangrijk. Vanwege het dynamisch complexe karakter zullen zich echter na de eerste diagnose nieuwe inzichten aandienen. Uiteraard zijn er delen van de probleemconstellatie van het kind en gezin die zich kenmerken als gedetailleerd complex en hier komt de specialist aan de orde. Omdat de generalist de gedetailleerde complexiteit van het probleem niet altijd tijdig herkent, is het goed dat deze specialist nabij is en de expertteams of consultatie- en diagnose teams zijn daartoe bedoeld.

Maar de totale probleemconstellatie van het kind en het gezin is en blijft dynamisch complex en we hopen uiteraard dat de interventies die dynamiek in een richting zetten van reductie of zelfs oplossing van de multi-problematiek. De generalist en de specialist moeten hierin samenwerken waarbij de generalist de 'specialist' is in het zicht houden op de dynamische complexiteit en op het organiseren van de samenwerking. Dat is wat we bedoelen met casusregie. Ondersteuningsplannen moeten zich mee ontwikkelen met die dynamiek en daarom voortdurend worden bijgesteld. Omdat we niet vooraf al het 'niet-weten' in 'weten' kunnen omzetten kunnen we deze zich ontwikkelende problematiek alleen maar via 'diagnostische monitoring' blijven volgen.

We zouden de dynamische complexe casuïstiek overigens ook kunnen gebruiken in de curricula van opleidingen zodat iedere specialist en generalist leert waar de grenzen van het eigen weten en niet-weten liggen en dat dynamisch complexe problemen van kind en gezin altijd om samenwerking vragen. In zo'n vak, dat dus op iedere opleiding een plek zou moeten krijgen, zou vervolgens ook kennis moeten worden overgedragen over waar de andere specialisten en generalisten te vinden zijn - het institutionele zorglandschap - en hoe met die andere specialisten en generalisten kan worden samengewerkt. Door via de regionale expertteams geanonimiseerde casuïstiek op te vragen kan zo'n vak vrij snel ontwikkeld worden, waarna de verschillende opleidingen (MBO, HBO en WO) deze op maat kunnen maken voor de eigen opleiding (rekening houdend met opleidingsniveau).

Daarmee komen we bij de tweede bron van dynamische complexiteit in de jeugdhulp. De transformatie van de

11 We gebruiken dezelfde 'decompositiestrategie' overigens om problemen te besturen en beleid te maken en beheersbaar te houden. Denk aan de overheid die beleid categoriseert langs beleidsvelden en begrotingshoofdstukken, die doelgroepen van beleid definieert, of vooraf gestelde doelen tot een lijst met prestatieafspraken operationaliseert en in aanbestedingscontracten vastlegt. Monitoring is vervolgens gericht op de vraag of de vooraf gestelde doelen zijn gehaald. Verantwoording in het politiek-bestuurlijke proces kent een zelfde beoordelingsrichting.

jeugdhulp voltrekt zich in een politiek-bestuurlijk turbulente – vaak op incidenten reagerende – omgeving. Nieuwe verhoudingen tussen generalisten en specialisten zijn nog lang niet uitgekristalliseerd. Maar ondertussen moet de jeugdhulp gewoon geleverd worden. Omdat het gehele stelsel in ontwikkeling is (lokaal, regionaal en nationaal) zullen er via diagnostische monitoring van casuïstiek ook veel systemische fouten en barrières aan het licht komen. Die systemische fouten zouden geadresseerd moeten worden aan die instanties of ‘relationele’ autoriteiten die met mandaat deze systeemfouten kunnen corrigeren. In de ontwikkeling van de transformatie zelf heeft diagnostische monitoring dus eveneens een belangrijke functie te vervullen. Het is feitelijk de enige manier waarop we ‘de basis op orde’ kunnen krijgen in het transformerende zorglandschap van de jeugd.

Tot slot

Het ongemak van de generalisten met de ontwikkelcirkel is dus te begrijpen wanneer we ons realiseren dat de analytische zoekstrategie van de ontwikkelcirkel niet aan hun leerbehoefte tegemoet komt. Zij hebben behoefte aan het verder ontwikkelen van een synthetiserende leerstrategie waartoe diagnostische monitoring het belangrijkste instrument is. Dit geldt overigens voor een ieder die op enigerlei wijze betrokken is bij de transformatie van de jeugdhulp. Met dit onderscheid tussen twee typen complexe problemen, en wat generalisten en specialisten doen, snappen we wellicht beter wat voor een type organisatie of team we beogen te creëren met de wijkteams. We begrijpen nu ook dat er behoefte is aan verschillende leerstrategieën. Voor de analytische strategie weten we ongeveer wel wat daartoe nodig is, al kan het geen kwaad voortdurend te benadrukken dat er ook naar gehandeld moet worden. De synthetiserende zoekstrategie vraagt om een verdere ontwikkeling van diagnostische monitoring en het systematisch en gedisciplineerd gebruiken daarvan in en tussen wijkteams, met ketenpartners, en gemeenten.

Reactie uit de zaal: mensen kiezen nu voor één van die twee leerstijlen. Voor je het weet leidt het tot tegenstellingen. Hoe is de spanning tussen beide leerstrategieën te overbruggen?

Jan-Kees Helderman: Beide zoekstrategieën zijn belangrijk, maar passen bij verschillende vormen van complexiteit. Alleen door de ontmoeting tussen specialisten en generalisten te organiseren en systematisch met elkaar casuïstiek te bespreken kun je elkaar vinden. De specialist kan vanuit zijn leercyclus kennis inbrengen die de generalist niet heeft, en andersom kan de generalist vanuit zijn leercyclus kennis inbrengen die de specialist niet heeft. Door voortdurend de ontmoeting te organiseren (specialisme dichtbij) en daar systematisch casuïstiek te bespreken (zowel geslaagde oplossingen als vastlopend) kun je elkaar vinden. Dan gaat het niet alleen over die ene casus, maar kun je ook breder leren over het systeem. Dat is ook dynamisch-complex. Het klinkt banaal, maar het is “praten, praten, praten en ontmoeten en leren van casuïstiek”. Transformeren is, in de woorden van John Dewey (1927):

the product of people working together, gathering information, projecting hypothetically, listening to experts, and debating positions. It is messy, frustrating, to often ill-fated work. But it may be the best we have.

Bouwen aan een lerend jeugdstelsel op basis van de ondersteuningsagenda

We hebben gisteren en vandaag gesproken over een aantal principes die we willen hanteren om tot een lerend jeugdstelsel te komen. We gaan in divers samengestelde groepen uiteen om ons 90 minuten lang te buigen over één van de thema’s op de conceptondersteuningsagenda Zorg voor de Jeugd 2019 om meer richting te geven aan de HOE-vraag. De procesbegeleiding wordt gedaan door professionals uit de jeugdhulp in combinatie met een regio-ambassadeur van het ondersteuningsteam van gemeentelijke zijde.

Als steun in de rug gebruiken we drie vragen:

1. Welke bijdrage ga jij leveren op dit onderwerp?
2. Wat heb je hierbij nodig van cliënt, professional, Rijk, gemeente en wetenschap?
3. Wat heb je nodig van het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd?

De groepen gaan 90 minuten uiteen.

Opbrengsten van de werkgroepen en sluiting

Er was bijzonder veel dynamiek te vinden in de groepen. Wat zijn de opbrengsten na 90 minuten gezamenlijk de diepte in te zijn gegaan?

Groep 1: Versterken van preventie en vroegsignalering

Toelichting door Peter Dijkshoorn en Ineke Glissenaar

Preventie komt voor op meerdere niveaus.¹² Vroegsignalering heeft niet alleen betrekking op jonge kinderen, maar is van toepassing op alle leeftijden. Het is nodig om met elkaar eerst te bepalen wat je verstaat onder preventie en/of vroegsignalering. Het helpt om een brede discussie te voeren vanuit meerdere perspectieven.

Om iedere dag beter te worden in preventie en vroegsignalering heb je een lange adem nodig, veel geduld, moet je ruimte bieden en tijd geven. Je moet ook weten wat er NIET kan. Ga niet bezig met dingen die toch niet op te lossen zijn. Maak keuzes die een grote impact hebben en baseer je keuzes op basis van prevalentie en beschikbare kennis. Kies bijvoorbeeld drie thema's uit die impact gaan hebben en waar je werkelijk wat mee kunt. Pas op voor etiketteren. Pas in het werkproces je stappen aan als bepaalde factoren daartoe aanzetten (zoals politieke keuzes, budgetten, effecten).

Welke

bijdrage ga jij leveren op dit onderwerp?

Kenniscentra kunnen kennis brengen, signalen herkennen, onderzoek doen en beter aansluiten bij de praktijk. Ze kunnen gemeenten helpen de vragen te verhelderen. Geef deze kennis vorm in maatschappelijke taal, anders bereik je je doelgroep niet. De Associatie van de Wijkteams kan goede voorbeelden in kaart brengen en verspreiden. Gemeenten willen beter worden in relevante data verzamelen, deze data duiden en door ontwikkelen in samenspraak met het veld om zo meer wijk en gebiedsgewijs te werken. De gespecialiseerde zorg wil beter worden in het analyseren van de levensloop van jongeren. Als we dat in kaart brengen, leren we hoe we in een eerder stadium beter kunnen handelen om erger te voorkomen. Als we patronen ontdekken en zien wat het effect is van ons handelen op de levensloop van de cliënt, dan kunnen we meer samenhang brengen in onze acties voor betere resultaten.

Wat heb je hierbij nodig van cliënt, professional, Rijk, gemeente en wetenschap?

De dialoog met een brede vertegenwoordiging van partijen. Meerdere perspectieven bij elkaar brengen om tot een gedeeld verhaal te komen op basis waarvan je kunt ontwikkelen. Dit geeft rust en de moed (DURVEN) om niet met plannetjes op incidenten te hoeven reageren. Anders zetten we elkaar in een klem. We hebben ruimte en rust nodig om te ontwikkelen.

Wat heb je nodig van het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd?

Dat het OZJ de functie van rolmodel vervult. Een rolmodel moet weten wat er speelt, wat er is ontwikkeld, wat werkzame factoren zijn of helpen om deze kennis op te halen en te brengen. Neem een faciliterende rol, stimuleer goede initiatieven, wissel goede voorbeelden en kennis met ons uit, verbind waar dat nuttig is, en breng focus aan zodat we elke dag een beetje beter worden. Geef woorden en taal aan de beweging die we willen

¹² Zie ook: <https://vng.nl/onderwerpenindex/sociaal-domein/nieuws/tijdig-en-doordacht-prikkelend-essay-over-preventie>

maken in de jeugdhulp, laat zien wat er gerealiseerd wordt. Zorg voor de juiste balans in het stelsel tussen ruimte en bemoeienis. Blijf koersvast en blijf de dialoog met ons voeren op concrete vraagstukken. Lever alleen blauwdrukken op waar dat helpend is.

Groep 2: Verbeteren van vroegsignalering en triage: specialistische kennis in de wijk, ook bij onveiligheid

Toelichting door Monique Peltenburg

Het gesprek in onze groep ging over gezamenlijk zoeken, luisteren en begrijpen.

Hoe geven we vorm aan een continu gevoed lerend samenspel rondom gezamenlijke verantwoordelijkheid voor goede zorg en ondersteuning voor de samenleving en gezinnen in de leefwereld:

- Gezamenlijkheid echt anders vormen
- Investeren in elkaar
- Het goede gesprek voeren
- De vraag stellen: wat heb jij nodig om die stap te maken

Wat kan wetenschap bieden voor dit lerende en gevoede samenspel:

- Actieonderzoek, action-learning
- Versnelling van leren in de praktijk
- Meelopen van onderzoekers: meewerken, meepuzzelen, dwarskijken, reflecteren, ordenen, ontdekken van de rode draden

We moeten af van al die schotten en taal die daar op terugrijpt. Er zijn gezinnen in de wijk, op school en binnen de gemeente

waar wij een taak voor hebben om in goede zorg en ondersteuning te voorzien. Daarbij betrekken we ook de inzichten die we hebben opgedaan van hoe het niet moet.

Groep 3: Verbeteren van vroegsignalering en triage: specialistische kennis in de wijk, ook bij onveiligheid

Toelichting door Beate van der Ploeg en Lieke van Domburgh

Waar veel behoefte aan is, is meer trots voor het beroep van jeugdhulpprofessional. Er is nu teveel verloop, te weinig commitment. Je moet een tijdje meedraaien om echt goed te worden in dit vak. Het is een uitgangspunt voor professionalisering. Dan kun je gaan bouwen en kijken hoe je als generalist verbinding legt met specialisten en andersom. Je moet leren herkennen hoe andere professionals aanvullend kunnen zijn aan jouw expertise. Dit betekent ook nee zeggen wanneer je niet degene bent die het verschil kan maken. Investeer niet alleen in kennis, maar ook in de vaardigheden! En zorg dat professionals voldoende tijd en ruimte hebben om ook stil te staan bij ethische dilemma's waar ze tegenaan lopen.

Wat hebben we nodig om dit te kunnen doen?

- Voldoende tijd en kennis aan het begin (de voorkant) om een goede analyse te kunnen maken over de levensdomeinen heen. Je moet jezelf goed kennen, evenals de cliënt met een zorgvraag, de mogelijkheden die je ter beschikking hebt, andere partners in de wijk en specialisten die je er eventueel bij kunt vragen.
- Meer verdieping op de rollen van de generalist en specialist, waar die elkaar raken en hoe ze elkaar versterken
- Herkenning en erkenning van problematiek over de domeinen heen: bijvoorbeeld bij LVB-clënten die te maken hebben met jeugdhulp, jeugdreclassering en somatische zorg. Wat weegt zwaarder? Waar zetten we

op in? Hoe kom je tot een integrale werkwijze en een gedeeld perspectief? Welke expertise mag je verwachten in een wijk?

- Leren om nee te zeggen in het belang van de cliënt. Bied je zorg of kennis niet aan, wanneer dit niet onderscheidend is. Maar ook: schuif niet bij overleggen aan die onnodig zijn.
- Erkenning dat de persoon het verschil kan maken. Het zijn niet alleen maar protocollen en richtlijnen, investeer ook in de relatie. Het gaat om geïntegreerde kennis en begrijpen wat je cliënt nodig heeft. Het gaat om gezien, gehoord en gewaardeerd voelen. Zorg goed voor je mensen!

Welke bijdrage ga jij leveren op dit onderwerp?

- Basiskennis overdragen, beter beschikbaar zijn voor wijkteammedewerkers
- Beter de wetenschappelijke ontwikkelingen volgen, casuïstiek beter uitdiepen
- Verwijzingen bespreken bij de toegang samen met specialisten
- Investeren in mijn directe contacten met verwijzers om het vertrouwen te vergroten
- Duidelijk maken wat ik wel en wat ik niet kan. Ken je beperkingen, maar ook je kracht
- Bekendheid van aanbod zoals gezinshuizen vergroten door voorbeelden te geven
- Laagdrempelige toegang organiseren tot het juiste specialisme, direct contact organiseren
- Herkennen en erkennen; laten zien hoe je draaglast en kracht van de cliënt meer in evenwicht brengt
- Vergoeding van specialistische zorg in de wijk
- Bij de toegang de allerbeste mensen plaatsen, bijvoorbeeld voor herkennen van autisme
- Betalingsproblemen verhelpen

Wat heb je hierbij nodig van cliënt, professional, Rijk, gemeente en wetenschap?

- Rijk en gemeenten: meer ruimte voor doorbehandeling na het 18e jaar
- Professionals en opdrachtgevers: betere casuïstiekbesprekingen met meer specialisten aan tafel, bijv. jeugd-GGZ en somatiek. Verbeter de analyse, de intervisie en bespreek ook de ethische afwegingen
- Opdrachtgevers: investeer in mensen en hun opleiding, maak de relatie persoonlijker zodat professionals niet weggaan
- Opvolging geven aan de cliënt centraal: dat betekent meepraten aan tafel en niet wegstappen bij problemen. Op <https://iederin.nl/goede-voorbeelden/> staan goede voorbeelden

Wat heb je nodig van het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd?

- Zet druk op de politiek voor de echte knelpunten, zoals de overgang naar 18 jaar
- Voeren van politieke discussie voor voldoende jeugdhulpbudget en eventuele systeemwijzigingen
- De knelpunten zijn nu bekend, kunnen jullie helpen om knopen door te hakken?
- Kan het ondersteuningsteam aanjager zijn in jeugdregio's om de professionalisering van wijkteams op te pakken?
- Kennis bundelen, overdragen en expertise inbrengen

Groep 4: Voorkomen uithuisplaatsingen door versterking van gezinnen en hun omgeving

Toelichting door Anke van der Landen en Vera Naber

Begin bij een goede visie zodat je weet waarom je het doet en waarom deze beweging de zorg beter maakt. Met ambulantisering willen we de draagkracht versterken van het gezin. Je wilt gezinnen versterken in de omgeving, omdat ze daar ook verder moeten na behandeling en begeleiding. Dat leidt tot blijvend resultaat. Dus niet de focus op minder bedden, wel op de versterking van gezinnen. Dit kunnen we veel beter realiseren door thuis ambulante zorg in te zetten, dan in een verblijfsvoorziening.

Dit vraagt wel om een hogere intensiteit van zorg thuis dan we nu vaak kunnen bieden. Verblijf of korte opname zou dan een time out functie kunnen hebben voor de jeugdige, terwijl de ondersteuning van de ouders thuis gewoon doorloopt. Bedden afbouwen is niet moeilijk, maar een beter alternatief verzorgen is onze uitdaging. Het creëren van experimenteeruimte is hierin belangrijk, want we moeten nog leren hoe we dit het beste doen. Dit betekent dat we naast de inzet van de huidige bedden ruimte nodig hebben om de ambulantisering op te bouwen. Dit kan leiden tot tijdelijk dubbele kosten en een uitbreiding van personeel. Ook de omscholing van personeel is van belang. Een hulpverlener in de verblijfszorg is niet altijd opgeleid om goede ambulante hulp te kunnen verzorgen. Behoud ook aandacht voor preventieve inzet vanaf de start met bijvoorbeeld steungezinnen en andere vormen van gezinsversterking.

Welke bijdrage ga jij leveren op dit onderwerp?

Het vinden van de juiste balans tussen veiligheid en autonomie. Hoe borg je veiligheid, ook bij situaties waarin je meer risico toelaat ten behoeve van de autonomie? Je kunt niet alle risico's vermijden. Hoe zorg je ervoor dat je daar gezamenlijk achterstaat? Mogen we fouten maken? Hoe creëren we ruimte binnen het tuchtrecht hiervoor? Wanneer passen we richtlijnen aan? Hoe zorg je ervoor dat hulpverleners zich gedekt voelen?

Wat heb je hierbij nodig van cliënt, professional, Rijk, gemeente en wetenschap?

Kunnen we bundelen wat werkt bij inzet van ambulante-intensieve teams en dat verspreiden over het land (OZJ en kenniscentra). Kunnen we een aantal ambulante-intensieve teams onderzoeksmatig volgen? Wat zijn de werkbare factoren? Zo kunnen we de teams versterken. We willen leren van innovatieve casuïstiek zoals bij in-huis-plaatsingen. Kunnen we alle kennis bundelen die er al is van wat werkt bij de omvorming van verblijf naar ambulantisering?

Van gemeenten hebben we experimenteeruimte nodig en financiering van de innovatie. Het Rijk kan bijdragen door meer te ontschotten. Geef zelf het goede voorbeeld. Je vraagt dit van de lokale en regionale partners, hoe gaat het Rijk hier zelf vorm aan geven?

Wat heb je nodig van het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd?

Help ons en andere partijen met het openstellen en bundelen van de kennis die er is, maar doe ook onderzoek naar de innovatieve praktijken die worden gedaan. Breng lopende pilots op dit terrein in een onderzoekssetting, zodat het hele jeugdstelsel er van kan leren.

Groep 5: Voorkomen uithuisplaatsingen door versterking van gezinnen en hun omgeving

Toelichting door Leon van Berkel en Marenne van Kempen

Welke bijdrage ga jij leveren op dit onderwerp?

Er lopen op veel plekken al mooie pilots en andere initiatieven. Daar gaan we mee door.

Wat heb je hierbij nodig van cliënt, professional, Rijk, gemeente en wetenschap?

We draaien de vraag liever om. Niet wat heb je nodig, maar: wat wil je dat er gebeurt?

Wat heb je nodig van inwoners?

- de ervaringen inbrengen in het systeem, ook van andere betrokkenen

Wat heb je nodig van professionals?

- de juiste samenstelling om mee te werken
- benutten van de regelruimte
- betere samenwerking tussen specialisten en het voorveld
- specialisten gaan meer kennis beschikbaar stellen

Wat heb je nodig van gemeenten?

- meer lef tonen
- domeinoverstijgend werken
- regelruimte beter benutten
- meer focus op preventie
- meer stelling nemen
- betere samenwerking met GI's

Wat heb je nodig van het Rijk?

- decentraliseren van de volwassenen GGZ
- Wat heb je nodig vanuit de beschermingsketen?
- vertrouwen hebben in wijkalternatieven
- het tuchtrecht aanpassen (verantwoordelijkheid bij organisaties beleggen in plaats van individuen)

Wat heb je nodig vanuit de wetenschap?

- betere kennis ontwikkelen over weinig voorkomende specialistische jeugdhulp
- voorbeelden ontsluiten van aanpakken die aantoonbaar uithuisplaatsingen laten afnemen (bijv. in Utrecht)

Wat heb je nodig van het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd?

- Een koffer met goede voorbeelden (met meer focus op wat werkt voor de ouders)
- Over grenzen heen kijken, op zoek naar antwoorden buiten het zorgdomein
- De leefwereld centraal stellen
- Agenderen van het tuchtrecht
- Aansluiten bij het onderwijs

Groep 6: Doorontwikkeling expertteams

Toelichting door Ignace Vermaes en Linda Nugter

Welke bijdrage ga jij leveren op dit onderwerp?

We realiseren ons dat de kwaliteit van de huidige regionale expertteams voor complexe casuïstiek nog heel divers is in het land; soms zijn het nog geen echte expertteams. Echter, steeds meer expertteams beginnen steeds beter te werken.¹³ Zoals het voorbeeld van Flevoland.

Belangrijke functies van de expertteams zouden moeten zijn:

1. het leren van de casuïstiek over hoe het regionale zorglandschap werkt en waar hiaten zitten
2. het leren hoe de kwaliteit van de verwijzing en doorstroom is
3. de historie van casuïstiek onderzoeken om steeds beter te worden

We erkennen de kwetsbaarheid van (specialistische) professionals. Zij zijn niet gewend om buiten de grenzen van hun discipline te acteren en nog onvoldoende opgeleid om domeinoverstijgend te werken. Professionals zouden vaker mogen durven zeggen: 'ik weet het ook niet, maar we gaan samen op zoek met de beste kennis die er is'. Het tuchtrecht helpt helaas de professional niet om domeinoverstijgend te werken aan het integrale resultaat voor de inwoner. Het doel zou eigenlijk moeten zijn om de expertteams overbodig te maken door expertise op andere plekken beter te positioneren.

Wat heb je hierbij nodig van cliënt, professional, Rijk, gemeente en wetenschap?

Naast een korte termijn-oplossing voor vastgelopen casuïstiek is er een duurzaam perspectief nodig. Zodat er teruggekeken kan worden of iets werkt (bijvoorbeeld dieper onderzoek naar de historie van casuïstiek). Dit vraagt om een lange adem van financiers (gemeente/jeugdhulpregio).

(Specialistische) professionals zouden meer inzicht willen hebben in de rijkgekleurde mogelijkheden van het voorveld. Terwijl het voorveld meer en beter in verbinding wil zijn met het specialisme. Help ons die werelden bij elkaar te brengen.

Wat heb je nodig van het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd?

Nu het leren van casussen een steeds belangrijker onderdeel van de expertteams begint te worden zou het OZJ kunnen helpen om de expertteams van elkaar te leren (intervisie organiseren). Wanneer het ene expertteam casuïstiek heeft ontrafeld en erachter komt dat er nauwelijks effectieve interventies zijn ingezet (voorbeeld Flevoland) dan kan het andere expertteam daarvan leren en er in hun regio acties aan verbinden. Het leren van casuïstiek kan opbrengen dat er kennisgebrek aanwezig is, of dat er bevorderende of onwenselijke krachtenvelden spelen. Vastgelopen samenwerking of wenselijke systeemveranderingen zijn zaken die naar boven kunnen komen wanneer expertteams gaan leren van hun casuïstiek. Het OZJ kan deze conclusies zichtbaar maken en het collectief leren tot stand brengen. Kortom: het OZJ kan helpen om kennis op te halen bij de diverse expertteams en deze kennis weer verder te verspreiden.

13 Zie: <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/zorglandschap-jeugdhulp/handvatten-voor-de-inrichting-en-doorontwikkeling-expertteam>

Daarnaast kan het OZJ helpen bij het reviewen van casuïstiek: hoe doe je dit en wat zijn beproefde methodes hiervoor.

Groep 7: Minder gesloten plaatsingen i.c.m. toewerken naar 0 separaties voor jeugdigen

Toelichting door Hannah Hollestelle (MIND) & Thomas Polenz (LOC Zeggenschap in Zorg):

Thomas: We zijn al een lange weg gegaan met separaties. We willen terug naar waar het om gaat: de verhalen van cliënten en ervaringsdeskundigen. Dit kan pijnlijke gesprekken opleveren waar veel emoties bij komen kijken. Veiligheid staat ter discussie, net zoals lopende-band-werk in de jeugdhulp en situaties die soms leiden tot de dood. We willen meer mens zijn in de jeugdhulp en samen emoties delen. Kunnen we meer tolerantie opbrengen richting afwijkend gedrag en boosheid? Kunnen we andere uitlaatkleppen vinden in plaats van separatie? Kijk niet weg, maar durf te kijken.

Hannah: Laten we aan de hand van de ontwikkelcirkel eens naar het vraagstuk van separaties in de jeugdhulp kijken. We zien in de samenleving weinig tolerantie voor afwijkend gedrag. In de basisjeugdhulp proberen we meer inclusieve richtingen in te slaan. Maar dan, als de problemen ingewikkelder worden en de veiligheid in het geding komt, beland je in de specialistische jeugdhulp. Samenwerken tussen partijen wordt ineens ingewikkeld, want specialistische aanbieders kunnen alleen een deel van je probleem behandelen of alleen veiligheid bieden. Dit is de weg die leidt tot de jeugdzorg+. In de JZ+ staan het pedagogisch klimaat en gedrag centraal. Jongeren worden aangesproken op hun agressieve gedrag en als dat niet helpt, gesepareerd.

In al die takken van de specialistische jeugdhulp gelden verschillende kaders en verschillende omgangsvormen. Er zijn onvoldoende checks and balances die de rechten van de cliënt waarborgen. Rechters beoordelen alleen het risico op gevaar, maar nemen de emoties van de cliënt niet in beschouwing. In artikel 3 van het Kinderrechtenverdrag staat: Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging. Helaas is er geen controle of toezicht op de naleving van het Kinderrechtenverdrag. Wat zien we als maatschappij als minimale voorwaarden voor hoe we met kinderen omgaan en hoe verankeren we dit onze wet- en regelgeving?

Plenaire reflectie op de opbrengst van het werken in groepen¹

Wat valt op bij de opbrengst van de groepen?

- Hoe kunnen we het leren inrichten in een situatie met veel verloop? Hoe bouw je daarvoor een infrastructuur? Het OZJ biedt tijdelijke ondersteuning voor drie jaar, geen structurele ondersteuning. Dit leerproces vraagt om verankering in de jeugdregio's.
- Het belang van kennisborging in de curricula. De samenwerking opzoeken zou een vanzelfsprekendheid moeten zijn voor iedereen. Leren samenwerken met andere disciplines. Dan borg je veel kennis.
- De crux zit hem in het levenslang leren. Dat moet het nieuwe normaal zijn.
- Hetzelfde geldt voor interprofessionaliseren: vanuit welke achtergrond, vanuit welk kader werk je? Wordt vaak als te ingewikkeld ervaren, maar het is wel nodig.

Afsluiting door Marion Smit: iedereen wordt bedankt voor de waardevolle bijdrage tijdens deze 24-uursbijeenkomst. De agenda's worden alsmat vuller en er zijn veel spannende situaties. We hebben veel te doen met elkaar. Jullie hebben ons veel inhoud teruggegeven. Het ondersteuningsteam presenteert de opbrengst van deze twee dagen samen met de conceptondersteuningsagenda aan de stuurgroep Zorg voor de Jeugd. Laten we de energie vasthouden en daarmee verder gaan. Maar: laten we ook wat focus aanbrengen. En laten we elkaar de tijd gunnen om dit te doen.

Afsluiting door Jan Menting: wat was ons doel voor deze tweedaagse? Samen invulling geven aan de ambitie om jeugdhulp elke dag beter te maken. De thema's voor de ondersteuningsagenda nemen we mee. Maar zijn er aanvullend hartenkreten die jullie kenbaar willen maken?

- Kijk goed naar de rechten van het kind en wat dit betekent voor het naleven van de wetgeving, in het bijzonder voor het stoppen met separeren
- Jeugdhulp is een kwestie van de lange adem, we hebben behoefte aan meer rust in het jeugdlandschap

- De openheid van de jeugdhulpprofessionals heb ik als erg bijzonder ervaren tijdens deze 24-uursbijeenkomst
- We zitten nu op het moeilijkste punt in de transformatie. Er is vermoeidheid, we hebben nieuwe colleges bij gemeenten, laten we elkaar vasthouden voor de volgende stap en benoemen wat nu niet goed gaat of wat niet goed geregeld is. Dit horen we graag
- Ook als het geld op is, moeten we blijven samenwerken. Ook hier geldt: laten we de HOE-vraag beantwoorden
- Er is een mooie verandering gaande. We kunnen dit met elkaar uitvoeren en heel veel mensen hierbij betrekken.
- Blijf elkaar opzoeken, houd elkaar vast en blijf het gesprek aangaan. Ga door met het lerend bouwen, voor kinderen, gezinnen en samenleving.

*En twee liedjes om geïnspireerd
weer naar huis te gaan:*

Ramses Shaffy – We zullen doorgaan <https://youtu.be/tHZvSJ9OVZE>

Claudia de Breij – Mag ik dan bij jou schuilen <https://youtu.be/o5uvsEs79hM>

Wensenlijstje voor het OZJ

Het ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd zet zich de komende drie jaar in voor elke dag beter worden in de jeugdhulp. De deelnemers van de 24-uursbijeenkomst gaven het volgende mee aan het ondersteuningsteam. Help ons bij:

- Het uitwisselen van goede voorbeelden, zodat we beter van elkaar leren
- Kennis ontsluiten over wat werkt (en wat niet werkt) ook voor hulp aan ouders
- Definiëren wanneer het goed genoeg is in de jeugdhulp
- Inzichtelijk maken wat we al bereikt hebben en gaan bereiken in de komende jaren
- Het perspectief vanuit de leefwereld van kind en gezin centraal te stellen
- De zoektocht naar meer maatschappelijke antwoorden op de vragen van kinderen en gezinnen. Zoek ze niet alleen in de specialistische jeugdhulp
- Het stimuleren van goede initiatieven, verbinden waar dat nuttig is, en breng focus aan zodat we elke dag een beetje beter worden
- Woorden en taal vinden voor de beweging die we willen maken in de jeugdhulp
- De juiste balans vinden in het jeugdstelsel tussen ruimte en bemoeienis
- Koersvast blijven en de dialoog voeren op basis van concrete vraagstukken
- Blauwdrukken ontwikkelen, alleen wanneer dat helpend is!
- Druk zetten op de politiek om echte knelpunten aan te pakken, zoals de overgang naar 18 jaar en het tucht-recht
- Het voeren van de politieke discussie voor voldoende jeugdhulpbudget en eventuele systeemwijzigingen
- Het doorhakken van belangrijke knopen
- Het aanjagen van de professionalisering van wijkteams
- Onderzoek doen naar innovatieve praktijken: breng lopende pilots op dit terrein in een onderzoekssetting, zodat het hele jeugdstelsel er van kan leren
- Aansluiting zoeken bij het onderwijs
- Het gezamenlijk leren van expertteams en complexe casuïstiek
- Het reviewen van casuïstiek: hoe doe je dit en wat zijn beproefde methodes hiervoor

Deelnemers 24-uursbijeenkomst Zorg voor de Jeugd

Categorie deelnemer	Naam	Instantie	Functie
Aanbieders	Monique Kavelaars	Pluryn/Intermetzo	Bestuurder
Aanbieders	Mariëtte Vos-Lambooy	Parlan Jeugdhulp	Bestuurder
Aanbieders	Yolande van Beusekom	Gezinshuis.com	Bestuurssecretaris
Aanbieders	José Schilderinck	Ambiq	Raad van Bestuur
Aanbieders	Arina Kruithof	Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond	Bestuurder
Aanbieders	Anke van Dijke	Fier	Lid Raad van Bestuur
Associatie van de Wijkteams	Mario Nossin	SMD Wijkteams Enschede	Directeur Bestuurder
Associatie van de Wijkteams	Marleen Beumer	Ouder- en Kindteams Amsterdam	Programmadirecteur
Associatie van de Wijkteams	Quirien van der Zijden	Associatie Wijkteams	Programmamanager
Associatie voor de Jeugd	Bas Timman	Jeugdformaat	Voorzitter Raad van Bestuur
Associatie voor de Jeugd	Marienne Verhoef	Spirit	Raad van Bestuur
Associatie voor de Jeugd	Marenne van Kempen	Lokalis	Bestuurder
Beroepsorganisaties	Vera Naber	NIP	Lid Algemeen bestuur Nederlands Instituut van Psychologen (NIP)
Beroepsorganisaties	Astrid Nielen	AJN	Voorzitter AJN Jeugdartsen Nederland
Brancheorganisaties	Esther Reinhard	Curium-LUMC	Directeur Bedrijfsvoering
Brancheorganisaties	Veronique Esman-Peeters	GGZ Nederland	Directeur
Brancheorganisaties	Frank Bluiminck	VGN	Directeur
Cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen	Martine Tobé	JeugdWelzijnsBeraad	Coördinator
Cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen	Pierre van Herk	LOC Zeggenschap in zorg	Ervaringsdeskundige
Cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen	Thomas Polenz	LOC Zeggenschap in zorg	Ervaringsdeskundige
Cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen	Ilya Soffer	lederin	Directeur
Cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen	Ina Vijzelman	lederin	Beleidsmedewerker
Cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen	Jacqueline Gomes	Per Saldo	Beleidsadviseur Jeugd en ervaringsdeskundige
Cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen	Aline Molenaar	PerSaldo	Directeur, ervaringsdeskun- dige
Cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen	Hannah Hollestelle	MIND	Ervaringsdeskundige

Categorie deelnemer	Naam	Instantie	Functie
Cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen	Janneke van Bockel	namens Balans	Ouderschapsdeskundige, ervaringsdeskundige
Cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen	Suzanne Boomsma	Oudervereniging Balans	Kwartiermaker regio
Cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen	Joli Luijckx	Oudervereniging Balans	Woordvoerder
Cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen	Dennis van den Brink	LOC	Coordinator Jeugd
Directeuren/afdelingshoof- den gemeente	Monique Peltenburg	NDSO/ondersteuningsteam zorglandschap	Secretaris/adviseur/re- gio-ambassadeur
Directeuren/afdelingshoof- den gemeente	Bianca Kingma	Gemeente Utrecht	Manager team Jeugd, Zorg & Veiligheid
Directeuren/afdelingshoof- den gemeente	Christine Pollmann	Gemeente Amsterdam	Manager afdeling Jeugd
Directeuren/afdelingshoof- den gemeente	Sabine Kuiper	Gemeente Rotterdam / Jeugd- hulpregio Rijnmond	Afdelingshoofd Jeugd
Directeuren/afdelingshoof- den gemeente	Nanda Hagedoorn	Gemeente Haarlem	Directeur
Kennis & Wetenschap	Arne Popma	Amsterdam UMC, de Bascule	Kinder- en jeugdpsychiater, hoogleraar
Kennis & Wetenschap	Rutger Hageraats	NJi	Directeur Transformatie
Kennis & Wetenschap	Ans van de Maat	Nederlands Jeugdinstituut	Voorzitter directie
Kennis & Wetenschap	Ilse Tamrouti	Kenniscentrum Kinder- en Jeugd- psychiatrie	Directeur
Kennis & Wetenschap	Jan Kees Helderman	Radboud Universiteit	Universitair Hoofddocent Bestuurskunde / onderzoeker
Kennis & Wetenschap	Dirk Verstegen	VOBC	Directeur
Kennis & Wetenschap	Peer van der Helm	Hogeschool Leiden	Lector Residentiële Jeugd- zorg
Kennis & Wetenschap	Danielle Oomen	Rading	Gedragwetenschapper
Ondersteuningsteam	Jan Menting	Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd	Ambassadeur
Ondersteuningsteam	Peter Dijkshoorn	Accare, Ondersteuningsteam	Kinderpsychiater, bestuurder
Ondersteuningsteam	Ingeborg Visscher	Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd	Projectleider
Ondersteuningsteam	Martijn van Dam	Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd	Veranderkundig adviseur
Ondersteuningsteam	Laura Maas	Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd	Projectsecretaris OZJ
Ondersteuningsteam	Cindy Smits	Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd	Projectondersteuner OZJ
PO/VO-raad	Venhar Sariaslan	PO-Raad	Beleidsadviseur
PO/VO-raad	Jessica Tissink	VO-Raad	Senior beleidsadviseur

Categorie deelnemer	Naam	Instantie	Functie
Professionals	Hilde Tempel	Accare	Inhoudelijk manager
Professionals	Marga Jonkman	Sectie Jeugd NIP	K&J psycholoog
Professionals	Yael Meijer	ACFT	Klinisch psycholoog
Professionals	Calixte Veerman	AJN	KNMG en arts M&G
Professionals	Gwendolyn van der Hofstad	Beroepsvereniging BPSW	Lid functiegroep jeugd
Professionals	Lieke van Domburgh	Pluryn	Directeur Kwaliteit van Zorg & Innovatie
Professionals	Beanka Meddeler	Ambiq	Gedragwetenschapper/ Orthopedagoog Generalist
Regio-ambassadeurs	Marit de Jong	Kwartiermaker BGZJ	BGZK-lid
Regio-ambassadeurs	Ineke Glissenaar	OZJ	Regio-ambassadeur
Regio-ambassadeurs	Beate van der Ploeg	Gemeente Tilburg en OZJ	Strateeg Sociaal
Regio-ambassadeurs	Linda Nugter	Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd	Regio-ambassadeur Noord en Oost Nederland
Regio-ambassadeurs	Ignace Vermaes	Pluryn	Directeur Jeugd regio Zuid
Regio-ambassadeurs	Anke van der Landen	Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd	Regio-ambassadeur Zuid Holland
Rijksoverheid	Marion Smit	Ministerie van VWS	Directeur Jeugd
Rijksoverheid	Annemarie Willemsen	Ministerie van VWS	plaatsvervangend directeur
Rijksoverheid	Fransien van ter Beek	Ministerie van VWS	Programmamanager
Rijksoverheid	Leon van Berkel	Ministerie van VWS	Programmasecretariaat Zorg voor de Jeugd
Rijksoverheid	Simone Loonstra	Ministerie van VWS	Programmasecretariaat Zorg voor de Jeugd
Rijksoverheid	Helmie Ramakers	Ministerie van VWS	Senior beleidsmedewerker directie Jeugd
Rijksoverheid	Peter Levenkamp	Ministerie van Justitie en Veiligheid	Hoofd van Afdeling Jeugd
Rijksoverheid	Mathilde Reitsma	Ministerie OCW	Plaatsvervangend directeur Primair Onderwijs
VNG	Ali Rabarison	VNG	Directeur Beleid Inclusieve Samenleving
VNG	Geert Schipaanboord	VNG	Beleidsmedewerker
Wethouders	Marianne Smitsmans	Gemeente Roermond	Wethouder Jeugd/ Commissie ZJO
SamenBeter	Michael Milo	SamenBeter	Verbinder
SamenBeter	Gijs Ockeloen	Reframing Studio	Eigenaar

Colofon

Samenvatting & verslag
24-uursbijeenkomst Zorg voor de Jeugd

ELKE DAG BETER
19 & 20 november 2018
Driebergen-Zeist

Voorzitters

Marion Smit,
voorzitter stuurgroep Zorg voor de Jeugd
Jan Menting,
ambassadeur Zorg voor de Jeugd

Redactie

Ingeborg Visscher
Projectleider ondersteuningsteam Zorglandschap
Ingeborg.visscher@vng.nl

Vormgeving

Chris Koning (VNG)

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

december 2018

vng.nl